De translatione penſionis reſervatæ alicui, v. g. Hiſpano, ſed ſolvendæ in utilitatem alicujus, v. gr. Itali, vide Leur. *q.* 661.

1175 *Q.* 185. *Quid præterea notandum ſit circa amiſſionem vel extinctionem penſionis?* Reſp. ſeqq.

§. 1. Ob delictum privatus omnibus Beneficiis non ideo privatur penſionibus, quia non veniunt nomine Beneficii; Gratian. Tond. Luca, Leur. *p.* 3. *q.* 638. Hæreticus tamen privatur penſionibus, quod etiam ad filios & nepotes extendunt Sanch. Lott. Ventrig. Vide Leur. *q.* 639. Sed alia crimina, uti & irregularitas, non privant penſionibus, Luca, Leur. *q.* 640. Privat tamen bannum capitale per annalem contumaciam confirmatum, quia talis eſt civiliter mortuus, Gamb. Lott. Luca, Leur. *q.* 641.

1176 §. 2. Non geſtans habitum clericalem tanto tempore, ut ab omnibus reputetur laicus, ipſo facto amittit penſionem excedentem 60. ducatos de camera, per Conſtit. *Sixti V. Paſtoralis*, Barb. Lott. Ventrig. Luca, Leur. *qu.* 642. Vide dicta n. 1143. Item amittit exercens per ſeipſum officium ſæculare criminale, uti volunt aliqui, quamvis Luca dicat talem venire tantum privandum; Item ſuſcipiens feudum a laico, quia reipſa ſuſcipiat militiam, Luca, Leur. *q.* 643. Item aſſumens militiam ſæcularem, quia ſi non ſit in Sacris conſtitutus, cenſetur per eam receſſiſſe a Clericatu, Pariſ. Ventrig. Luca. Et quidem ammittit, quam primum nomen ejus relatum eſt in matriculam, uti volunt Riciul. Ventrig. Luca contra Rebuff. Az. Caſtr. Tond. Lott. qui etiam probabiliter dicunt, cum facile poſſit a militia recedere, eſſe monendum, & ſi non recedat, eſſe privandum. Vide Leurr. q. 644. Item iniens Matrimonium, (1) etiam irritum, & non ſecuta copula, & quamvis ſponſa poſtea intra duos menſes ingrediatur Religionem, quia ipſe jam abjecerat Clericatum, Lott. Ventrig. Vide Leur. *q.* 645. *& ſeqq.* Item profitens in Religione amittit penſionem Beneficio ſæculari annexam: retinent tamen ſcholaſtici Societatis JESU, Sanch. Caſtrop. Leur. q. 648.

(1) *Idque etiam* 17. *Sept.* 1722. *in* Regienſi Penſionis *a Sacra Congreg. deciſum fuit* T. 2. Reſolut. *p.* 227. *Milites tamen Lauretani fruuntur privilegio retinendi etiam in ſtatu conjugali Penſiones Eccleſiaſticas pro ſumma ſcutatorum* 350., *dummodo ante contractum Matrimonium Militiæ illi adſcripti fuerint; ſecus vero, ſi poſt contractum Matrimonium, ut ex eadem* Regienſi *cauſa conſtat.*

1177 §. 3. Aſſumptus ad Papatum vel Cardinalatum non amittit penſionem, attamen amittit adeptus poſſeſſionem Epiſcopatus veri & non nude titularis: quod etiam dicunt plerique de aſſumpto ad Abbatiam. Vide Leur. *q.* 649. *& ſeqq.* Putat etiam Caſtrop. ſi penſionarius accipiat beneficium, ſuper quo habuit penſionem, hoc ipſo hanc extingui, ſed contradicit Azor. nam ſi beneficio privetur, aut coactus illud dimittat, remanet ei penſio: ergo dicendum eſt fuiſſe tantum ſuſpenſam, & non extinctam. Vide Leur. *q.* 654.

1178 §. 4. Si penſionarius aliunde acquirat alimentationem, ceſſat penſio conſtituta ab Epiſcopo, non tamen a Papa, Luca, Leur. *q.* 655. Et univerſaliter quamvis ceſſet in illo, cui conceſſa eſt penſio, certa qualitas; v. g. Decanatus, non ideo ſemper ceſſat penſio, quia talis qualitas non ſemper fuit cauſa conceſſionis, Luca, Leur. *qu.* 656. Nec ceſſat penſio, quamvis alteretur Beneficium, v. gr. ſi de ſimplici fiat Curatum, Luca, Leur. *qu.* 658. Nec ceſſat, ſi Papa, qui abſolute fecit gratiam penſionis etiam pro tempore futuro prius habendæ, moriatur, antequam executioni ſit mandata, tum enim adhuc debet executor eam complere: ſi tamen fuiſſet conditionalis, & Papam ante conditionem impletam moreretur, penſio non haberet locum, Luca, Leur. *qu.* 658.

1179 §. 5. Si penſio ſit aſſignata Titio in utilitatem Caji, ceſſat moriente Cajo, niſi in alium ante mortem tranſtulerit: Item ceſſat moriente Titio, niſi ſimiliter in alium tranſtulerit, Pariſ. Azor. Garc. Caſtr. Lott. Ventrig. Vide Leuren. q. 661. & ſeqq.

1180 §. 6. ceſſat penſio ex parte vel ex toto, ſi penſionarius, qui illa gaudet, remittat gratis, non interveniente pecunia vel re temporali, ut remittere poteſt, ſi non ſit deſuper ordinatus, Azor. Barb. Caſtrop. Tond. Lott. Luca. Vide Leuren. *q.* 664. 665. Ex eo autem, quod penſionarius etiam 30. annis non exigerit, non ſemper præſumi poteſt remiſiſſe, Luca, Leur. qu. 666. Perdet autem poſſeſſionem exigendi, ſi beneficiatus neget ſolutionem, & penſionarius ad 10. annos nihil obmoveat, Covar. Bartol. Bald. quamvis Lott. præterea requirat, ut aliquis tertius ſit in poſſeſſione exigendi & accipiendi penſionem. Vide Leur. qu. 671.

1181 §. 7. Si penſio ſemel extincta ſit, nequit reviviſcere, etiamſi beneficiatus ſe denuo obliget ad ſolvendum, quia ut imponatur penſio, requiritur Superioris auctoritas, Luca, Ventrig. Leur. q. 670.

1182 *Q.* 186. *Quid circa redemptionem penſionis ſit notandum?* Reſp. Seqq.

§. 1. Si penſio ſit laico aſſignata tamquam merces laboris, v. gr. pro cantu in choro, poteſt propria auctoritate pecunia redimi, quia eſt quid mere temporale, nec ulla lex prohibet ejuſmodi penſionem redimi, Sot. Suar. Azor. Garc. Leſſ. Caſtrop. contra Barboſ. ſi autem ſit penſio Eccleſiaſtica Clerico conceſſa, poteſt penſionarius etiam propria auctoritate vendere omnes fructus ejus, etiam ad totam vitam proventuros, Caj. Azor. Bon. Barb. Leur. *p.* 3. *q.* 667. *nu.* 2. & conſequenter poſſet ſuo modo quaſi redimi penſio, ſi certæ pecuniæ darentur, quæ eſſent veluti anticipatæ ſolutionis vel 6. vel 7. annorum, conſiderata ætate & complexione penſionarii; reipſa enim tunc tantum eſt contractus ſponſionis, ſecundum proportionem ſpei lucri & metus damni; commutando ſolos fructus cum certa ſumma pecuniæ, interim penſio ipſa, ſeu jus ad fructus remaneret penes penſionarium.

1183 §. 2. Probabilius videtur, quod penſio ipſa ſecundum ſe non debeat ſine auctoritate Papæ redimi pecuniis, licet hæ dicantur eſſe velut anticipatæ aliquot annorum ſolutiones. Nav. Gig. Pariſ. Azor. Garc. Bonac. Barb. Lott. Leur. n. 3. Ratio eſt, quia licet penſio forte non ſit aliquid in ſe ſpirituale, ſecundum dicta n. 118. tamen uſus Curiæ Romanæ habet, ut non redimatur ſine auctoritate Papæ. Et ad hanc redemptionem requiri litteras Apoſtolicas, & ante expeditas dari locum pœnitentiæ, docet Lott. E contra ſufficere ſolam ſignaturam ſupplicæ, docent Corr. Tond. Luca, Vide Leur. *q.* 669.

§. 3. Redemptio penſionis propria auctoritate facta, ſecundum Henriq. Laym. Garc. Tond. Lott. Luca apud Leur. *q.* 668. eſt abſolute ſimoniaca; ſecundum Azor. habet ſpeciem ſimoniæ; ſecundum Gig. & Lott. eſt ſaltem ſimoniaca, ſi penſio ſit conceſſa in conceſſione vel reſignatione beneficii, ſed probabilius tenent plurimi cum Diana *p.* 11. *t.* 5. *R.* 5. Haun. *de juſt. t.* 6. *tr.* 2. *n.* 564. nullo modo eſſe ſimoniacam, imo Caj. Valent. Tol. Suar. Rayn. Leſſ. *l.* 2. *c.* 35. *n.* 124. Caſtrop. *t.* 17. *d.* 3. *p.* 13. *n.* 10. Pirh. *l.* 5. *t.* 3. *n.* 18. dicunt nullum eſſe peccatum penſionem jam antecedenter conſtitutam redimere, anticipate ſolvendo, tum quia tantum emitur immunitas ab obligatione quotannis ſolvendi penſionem, quæ immunitas eſt quid mere temporale, tum etiam quia penſio non eſt aliquid in ſe ſpirituale, neque illius anticipata ſolutio invenitur ulla lege prohibita, ſaltem non tamquam ſimoniaca, quamvis Carbo dicat eſſe inobedientiam, ſi fiat; ſed credo pleroſque ex adductis AA. tantum velle licitum eſſe redimere penſionem per anticipatas ſolutiones, eo modo, quo dixi n. 1183. Et ita univerſaliter omnis penſio poteſt pecunia redimi, excepta illa, quæ datur in titulum Beneficii ob aliquod miniſterium ſpirituale præſtandum, aut Coadjutori Epiſcopi, aut Vicario Parochi ſenis, ita Sanch. cum Diana *p.* 4. *t.* 4. *R.* 153. Sic etiam redimi poteſt, quæ conceditur ſeni renuncianti Beneficium Clerico pauperi in alimentum; reſignanti vel permutanti pinguius Beneficium, dimittendi litem dubiam ſuper Beneficio. 1184

§. 4. Eſt Simonia, ſi tum, quando agitur de obtinenda, vel reſervanda penſione, ineatur pactum redimendi illam, etiam illo modo, quo n. 1183. Explicatum eſt, quia eſſet pactum circa beneficium tali modo, & ſub ea conditione obtinendum vel dimittendum: omne autem pactum in materia beneficiaria eſt ſimoniacum, ſi propria auctoritate fiat, uti ſæpe dictum eſt. Hinc pactum redemptionis, ut licitum ſit, debet ſequi totam diſpoſitionem circa beneficium & conſtitutionem penſionis. Suar. Laym. Leſſ. Dian. *p.* 10. *t.* 14. *R.* 1. Caſtrop. *n.* 11. Rayn. *l.* 2. *ſ.* 1. *c.* 10. *n.* 17. Pirh. *n.* 119. 1185

DUBIUM II.

De Horis Canonicis.

ARTICULUS I.

Qui obligentur ad Horas?

„ RESp. I. Clerici majorum Ordinum, etiam ſuſpenſi, ex-
„ communicati, degradati tenentur, tum jure Eccleſiaſtico,
„ tum generali conſuetudine Eccleſiæ.
„ Dixi, *majorum ordinum*, quia minorum, non tantum non
„ ad Horas, ſed neque ad pſalmum Miſerere tenentur, quem,
„ vel ſimile quid, cum Epiſcopus primam tonſuram conferens
„ injungit non videtur obligare, niſi ut vel tantum fiat aliquoties,
„ vel per modum conſilii: Leſſ. *lib.* 2. *cap.* 37. *diſt.* 9. *Unde*
„ *reſolvuntur hi caſus.*
„ I. Tenetur ad Horas, qui cum diſpenſatione Papæ duxit
„ uxorem, niſi in hoc ipſo ſit diſpenſatus: quia diſpenſatio,
„ utpote odioſa, ſtricte eſt explicanda; & ipſe characterem re-
„ tinet. Bon. Azor. *t.* 1. *l.* 10. *c.* 5. *q.* 5. contra alios.
„ II. Clericus incipit obligari a puncto Subdiaconatus ſuſcepti;
„ & quidem ad Horas reſpondentes horæ, qua ordinatur. Bonac.
„ *tr. de Horis q.* 1. *p.* 5. ex communi.
„ Reſp. II. Omnes Religioſi profeſſi, ad chorum deſtinati,
„ utriuſque ſexus, obligantur ad Horas, idque ex antiqua & re-
„ cepta conſuetudine, quam tamen quidam, ut Aragonius, pu-
„ tant non obligare tam ſtricte, ut peccent mortaliter, ſi bis
„ terve omittant. Et de Monialibus dubitant Caj. Med. Ar-
„ mil. Diana *p.* 2. *tr.* 2. *R.* 17. imo eas (atque ideo omnes Re-
„ ligioſos ſacris non initiatos) non teneri ſub onere peccati, ab-
„ ſolute, ſed nimis laxe, docet P. Marchan. apud Dian. *p.* 9. *tr.* 6.
„ *Reſ.* 7. contra aliorum communem, & veram ſententiam, quæ
„ docet, teneri ſecundum ſuas regulas & conſuetudines, Bon. *q.*
„ 2. *p.* 2. *n.* 5. ex Azor. Leſſ. Mald. &c. *Unde reſolves*
„ I. Non tenentur ad Horas, 1. Novitii. 2. Converſi. 3. Re-
„ ligioſi Societatis JESU, militantes, hoſpitalarii, & ceteri Cho-
„ ro non deſtinati. Trull. *l.* 1. *cap.* 7. *diſt.* 12. §. 1. *n.* 5.
II. Is qui ex una Religione tranſit in aliam, in qua non eſt
„ hæc conſuetudo, non tenetur; quia conſuetudo non obligat,
„ ubi non eſt recepta, ita Suar. & Laym. Idem dic de Religioſo
„ ejecto, vel qui diſpenſationem obtinuit perpetuo vivendi ex-
„ tra Monaſterium; quia etſi maneat Religioſus, non tamen re-
„ gularis, ita probabiliter Sotus, Sanch. Bonac. num. 4. &c.
„ contra Suar.
„ Reſp. III. Beneficiati, quotquot habent jus in re, & ple-
„ num dominium beneficii, ſi fructus percipiant, vel percepturi
„ ſint, tenentur ad Horas, Leſſ. & Laym. *l.* 4. *t.* 2. *c.* 4. *num.*
„ 1. excommuni ex *Conc. Lateranenſi* ſub *Leone X.* Ratio eſt,
„ quia beneficium datur propter officium. *Unde reſolves*
„ I. Non tenentur ante acceptam poſſeſſionem, nec ſi ſine
„ ſua culpa fructus nullos percipiant, nec percepturi ſint, Lay-
„ man *cap.* 5. *num.* 3. quia non habent beneficium ſecundum
„ omnem effectum. Videntur tamen pro ratione fructuum te-
„ neri ad aliquoties legendum. Trull. *loc. cit.*
II. Tenetur is, qui etſi (ſive ſine, ſive cum ſua culpa) non
„ recipiat omnes ſuos fructus, recipit tamen tantam partem, quæ
„ ſufficit ad ſuſtentationem. Bonac. *q.* 6. *p.* 3.

„ III. Tenentur ii, qui primo, aut etiam ſecundo anno, non
„ percipiunt fructus eo quod aſſignentur fabricæ, vel prædeceſſori
„ mortuo, quia etiam ipſi mortui fruentur eodem privilegio, &
„ ſic pro tota vita ſatisfaciunt fabricæ, Bon. *p.* 4. *n.* 22. Laym.
„ *c.* 5. Suar. Regin. *&c.* Contraria tamen ſententia non eſt impro-
„ babilis, & negat Leſſ. cum *Cajet.* ſe talem damnaturum, eo
„ quod vel reſignare, vel mori ante poſſit, & ſic non frui anno
„ gratiæ. Laym. *l. cit.* Palaus *tr.* 7. *diſp.* 2. *p.* 1. §. 2. *n.* 19.
„ Trul. *d.* 13. §. 3.
„ IV. Tenentur & ii, qui habent beneficium tenue, octo v.
„ gr. vel decem aureorum, quia jura omnibus indiſtincte obli-
„ gationem Horarum imponunt, ſicuti iis, qui ſunt in majori-
„ bus Ordinibus, ita probabiliter Silv. Azor. Suar. Palaus n. 9.
„ Bon. *q.* 2. *p.* 4. *num.* 27. & comm. contra Sot. Led. Rod. &
„ Dian. *p.* 2. *tr.* 12. *Reſ.* 9. Mald. qui dicunt, ſi habet bene-
„ ficium tam tenue, ut tertiam partem mediocris ſuſtentatio-
„ nis alicujus Clerici non adæquet, non teneri, v. Dian. *l. c.*
„ Eſc. *t.* 5. *E.* 7. *cap.* 13. quorum ſententiam non damno, v.
„ Trul. *d.* 12. §. 3. ubi notat eum, qui habet plura benefi-
„ cia tenuia, ex quibus competentiam habeat, teneri ad horas.
„ V. Non excuſatur qui primis annis parum recipit, eo quod
„ fructus expendat in ſubſtitutum, quia Horarum onus beneficio
„ annexum eſt perſonale, cum quo ſponte acceptatur. Boc. *loc.*
„ *cit.* ex Azor. *tom.* 1. *lib.* 10. *cap.* 4. *q.* 4. Vaſquez. Fill. *&c.*
„ VI. Si filius a patre coactus ad ſtatum Eccleſiaſticum, per-
„ cipiat ipſe fructus, tenetur ad Horas: ſecus, ſi percipiat pa-
„ ter: hic vero ad reſtitutionem obligatur, Laym. *n.* 2. ex Leſſ.
„ *l.* 2. *c.* 34. *d.* 31. *n.* 174.
„ VII. Probabile eſt, eum qui non reſidet ex legitima licen-
„ tia, vel diſpenſatione, ideoque fructus non recipit, non te-
„ neri ad Horas, quia obligatio hæc eſt propter ſuſtentationem
„ datam. Trull. *d.* 13. §. 3. ex Sanch. *&c.*
„ VIII. Non tenentur, qui habent præſtimonia (quæ ſolent
„ dari adoleſcentibus, in ſubſidium ſtudiorum) eo quod non ſint
„ proprie dicta beneficia, ita *Medin. Garz. & Leſſ.* contra *Nav.*
„ *Sotum & Rodriq.* Recte tamen monet Laym. nu. 6. conſi-
„ derandam rationem præſtimoniorum; Quod ſi enim dentur
„ in titulum perpetuum, & habeant annexum aliquod obſe-
„ quium ſpirituale, quod per laicum expediri nequit, eſſe be-
„ neficia Eccleſiaſtica, proindeque obligare ad Horas: ſecus, ſi
„ conſiſtant in ſolo temporali obſequio. Similiter non tenentur
„ penſionarii, cum penſiones non ſint proprie dicta beneficia,
„ ut *dubio præced.* videri poteſt: Quod limitat Eſcob. *t.* 5. *E.* 6.
„ *c.* 3. ex Palao *l. c. n.* 6. ſi fruantur penſione ob ſæcularia ob-
„ ſequia; ſecus, ſi titulo Clericali. Denique, neque tenetur
„ Coadjutor, ſi non adminiſtrat, quia obligatio tenet proprieta-
„ rium, Palaus *n.* 7. Eſcob. *l. c.* v. Laym. n. 9.
„ IX. Etſi habens plura beneficia ſatisfaciat unica recitatio-
„ ne Horarum, tenetur tamen tot facere commemorationes,
„ quot ſunt beneficia, ſeu Patroni beneficiorum; quia par eſt
„ omnium ratio, Bon. Trull. *n.* 27.

ADDENDA.

1187 QUæſt. 187. *Quid præterea notandum ſit circa eos, qui tenentur ad Horas?* Reſp. ſeqq. §. 1. Qui ordinatur, tenetur iſta die ſaltem ad Veſperas & Completorium, uti contra Neuſ. & Leand. apud Dian. *p.* 10. *t.* 11. *R.* 16. docent communiter omnes. Tenetur autem incipere orare eam Horam, quæ in choro tum dicenda eſſet, Azor. Stoz. l. 1. p. 3. n. 401. Quod ſi ordinetur hora undecima, non tenetur eo die orare Matutinum, Laudes, Primam, Tertiam, ſed poteſt incipere a Sexta, Caſtrop. Gob. *in Exp. t.* 5. *n.* 561. imo probabile eſt cum *Bonart.* teneri tantum recitare a Veſperis, quia in choro eouſque recitatæ ſunt Horæ. Quod ſi recitaris ante ſuſceptionem Ordinis, probabilius videtur cum Bon. Caſtrop. & Stoz. te obligari iterum orare, quia non ſatisfit per ſolutionem factam antequam ſit obligatio, niſi ſpecialis conventio interveniat, tamen etiam probabiliter ſatisfactum eſſe dicunt Lugo, Tamb. *in Decal. lib.* 2. *c.* 5. §. 5. *n.* 9. Gob. *ſupr.* Trull. apud Dian. *p.* 6. *t.* 6. *R.* 38. quia eſt veluti anticipata ſolutio debiti certo prævisi & in propinquo obligaturi, unde etiam cenſeri poteſt jam moraliter adeſſe, & fieri poſſe ſolutionem illius.

1188 §. 2. Dubitans, an recte ſit ordinatus, ſecundum Tambur. *l.* 1. *c.* 3. §. 7. *v. Ordo*, non tenetur orare, quia certa libertas non orandi, quæ fuit ante ſuſceptum Ordinem, videtur poſſidere contra obligationem, quæ ab Ordine deberet proveniſſe: ergo cum tantum ſit dubia, videtur cedere certæ poſſeſſioni libertatis. Huic rationi non fidit Gobat. *t.* 8. *a num.* 203. unde videtur dicendum, ſi in aliis rebus habeat ſe pro ordinato, etiam teneri orare, maxime quia in dubio eſt præſumptio pro valore actus, ſive Ordinis ſuſcepti.

1189 §. 3. Religioſos choriſtas, ſive choro deputatos, tam viros quam feminas non teneri ſub mortali ad Horas Canonicas privatim recitandas, ſi abſint a choro, docuerunt plures apud Mendo d. 7. qu. 2. & apud Gob. to. 5. a num. 659. quam ſententiam probabilem eſſe dixerunt Rodriq. Bordon. Caram. Leſſ. *in auct. v. Horæ Canonicæ caſ.* 14. nam non teneri ratione profeſſionis præciſe, docent Caj. Arm. Med. Ledeſm. & alii cum Sanch. *in Conſ. l.* 7. *c.* 2. *d.* 3. *n.* 5. alioquin etiam Fratres & Sorores laicæ tenerentur, quod negat ſententia communis cum Sanch. *n.* 13. An autem teneantur ratione conſuetudinis, non eſt ideo exploratum, ut fatentur Cajet. Arm. Palac. & alii apud Sanch. *n.* 4. Nihilominus teneri ex univerſali conſuetudine docent cum communi Sanch. *n.* 6. Tamb. *lib.* 2. *cap.* 5. §. 2. *n.* 13. Buſemb. *ſupra*, & quidem ab hora emiſſæ profeſſionis, ut notat *Stoz.* itaut Regin. opinionem contrariam vocet temerariam, Sanch. non probabilem, Diana prorſus improbandam: notant tamen etiam recte AA. cum Sanch. & Illl. tom. 5. num. 37. attendenda eſſe ſtatuta & receptam conſuetudinem in quovis Ordine. An vero profeſſus ad chorum poſſit tranſire ad ſtatum laici & ſic non obligari ad Horas, dubium eſt; negant Nav. Portel. & alii, ſed probabilius affirmant Sanch. Tambur. num. 15. Mendo num. 16. quia eſſe adſcriptum choro non oritur ex profeſſione, ſed ex voluntate profeſſi & Prælati: ergo his conſentientibus poteſt fieri mutatio ſtatus, & conſequenter obligationis illi annexæ: Eremitas autem non teneri ad Horas ſatis certum eſt cum Sanch. *num.* 11. cum nec ſint Clerici nec deputati choro.

§. 4. Burgh. *cent.* 3. *caſ.* 22. putat Moniales per bellum Monaſterio expulſas non obligari ad Horas, 1. Quia Religioſus fugitivus aut ejectus non obligatur: ergo nec Monialis ejecta per bellum. 2. Quia multi docent nequidem in Monaſterio obligari ſub mortali. 3. Quia etiam docent multi nullum Religioſum non conſtitutum in ſacris obligari, ſi ſit extra Monaſterium. Oppoſitum abſolute tenendum eſt cum Suar. *de Horis c.* 17. *n.* 9. Caſtrop. tom. 7. d. 2. p. 1. §. 3. n. 5. & pleriſque aliis, quia manent Religioſæ; Religioſi autem tenentur, uti dictum eſt num. 1189. De fugitivis & ejectis dicetur n. 1191. De Canoneſſis dictum eſt n. 232. 1190

§. 5. *Buſemb.* ſupra dicit Religioſos ejectos aut cum diſpenſatione extra Monaſterium habitantes non teneri ad Horas: idem dicunt alii de Religioſis fugitivis, quia liceat maneant Religioſi, conſtituuntur in ſtatu, in quo non eſt conſuetudo recitandi: ſed merito contradicunt, ſaltem de fugitivis, Nav. Suar. Az. Leſſ. Laym. Fill. Caſtrop. n. 5. Quoad ejectos autem docet Sanch. d. 4. ſi per ipſos ſtet, quominus iterum admittantur, teneri, quia culpa nemini debet ſuffragari; ſi per ipſos non ſtet, fatetur cum Sot. Leſſ. Philiarch. Sa, Sayr. Henriq. contra Nav. Rodriq. Azor. Caſtrop. non teneri. Addit autem cum Nav. & aliis diſpenſatum ad habitandum extra Monaſterium teneri, non aliter ac ſi manens in Monaſterio diſpenſaretur in choro, niſi ſimul diſpenſatus eſſet in aliquo voto Religionis, v. g. ut poſſet uxorem ducere, tunc enim mutaret ſtatum. 1191

§. 6. Beneficiatus non ſatisfacit, ſi non oret per ſe ipſum, ſed per alium, uti dicetur num. 1228. Et quidem tenetur orare beneficiatus, quamvis animum haberet non percipiendi fructus, ſed dandi pauperibus, quia obligatio recitandi eſt impoſita abſolute, & antecedenter ad obligationem reſtituendi, quæ ſequitur velut pœna tantum; uti pluribus evincit Lugo *in Reſp. Moral. l.* 5. *d.* 6. An & quando reſignans aut reſignatarius teneatur ad Horas, dictum eſt num. 964. 1192

§. 7. Si quis injuſte privetur fructibus ſine ſpe eos recuperandi, putat cum aliis Bonac. *de Horis d.* 1. *q.* 2. *p.* 4. *n.* 25. teneri ad Horas, alii probabilius dicunt teneri, ſi habeat ſpem emolumentorum fundatam in titulo præſenti, uti innuit Lugo *d.* 5. *n.* 12. & ideo dicunt Suar. c. 20. n. 10. & 11. Lugo d. 6. n. 5. aliique, ſi beneficiarius non percipiat fructus hoc anno, adhuc teneri, ob ſpem percipiendi fructus annorum ſubſequentium, quæ ſpes eſt pretio æſtimabilis, & cum titulo ac poſſeſſione ſufficit, ut obliget ad officium. Etiam ille tenetur orare, qui acceptat beneficium cum onere per aliquot annos ſolvendi reſignatario omnes fructus pro penſione: ſimiliter, qui habet beneficium, cujus fructus non percipit, quia non reſidet, quia per ipſum ſtat, quominus percipiat, Suar. n. 12. Lugo *n.* 4. *& alii.* Limitant *Sanch. & Buſemb.* ſupra, niſi abſit cum licentia & diſpenſatione, v. g. in ſtudiis, quod Gob. *in append. poſt n.* 596. *caſ.* 1. dicit probabile eſſe, ſed hanc limitationem merito rejiciunt Azor. & Tamb. c. 5. §. 1. n. 23. quia habet beneficium & jus ac poteſtatem percipiendi fructus, ſi velit. 1193

§. 8. Canonici, qui ad diſſolvenda debita, olim contracta debent per 4. vel 5. primos annos carere fructibus, non tenentur orare ſecundum Gob. *n.* 585. ſi tamen poſt mortem hæredes eorum participent fructus unius anni, tenentur etiam uno anno orare, priuſquam participent fructus, uti recte Caſtrop. §. 2. n. 13. quamvis de hac praxi dicat ſe cum ratione dubitare Gob. n. 576. & Laym. l. 4. t. 2. c. 5. n. 4. dicit probabile eſſe, quod non teneantur, præſertim ubi eſt talis conſuetudo non orandi; ſed non video, quid excuſet, nam fructus reſpondentes tempori, quo poſſederunt, reipſa percipiunt, & in vita poſſunt diſponere de iis poſt mortem percipiendis. Quod ſi aliquis ſit nimis juvenis, ideoque debeat fructus cedere alteri deſervienti pro ſe tenetur, orare, quia quod non percipiat, non eſt defectus beneficii, ſed ipſius, Caſtrop. n. 10. Gob. n. 577. 1194

§. 9. Si beneficium initio fuerit pingue, ſed ſucceſſu temporis reddatur tenue, vel caſu vel malitia alterius, itaut non afferat tertiam partem ſuſtentationis, etiamſi per unum vel alterum tantum annum duret cum ſpe plenorum poſtea fructuum, aliqui cum Caſtrop. n. 18. & Gob. ſupra dicunt pro eo tempore non teneri ad Horas, ſed contradicunt Suar. & alii: quia retinet jus ad meliores fructus proximo tempore, & tempus unum compenſatur per alterum; ſi tamen beneficium eſſet factum tenue ſine ſpe meliorationis, Tamb. n. 26. non obligat, quia tunc nec habet fructus, nec jus utile ad illos. Suar. *c.* 21. *n.* 10. dicit indubitatum eſſe, quod ille, qui accipit quintam partem, & reliquum relinquit deſervienti, teneatur orare, quia beneficium reſpectu ipſius eſt tale, ac ſi nullum haberet ſervitium adjunctum; ſi autem ſit tale, docet n. 9. non poſſe moraliter habere tam tenues fructus, quin obligetur ad recitandum. Quod ſi eſſent ſervitia annexa, quæ ipſe expleret, & beneficium non afferret fructus ſufficientes pro tertia vel quarta parte ſuſtentationis, cenſet n. 11. eſſe valde probabile & ſecurum, quod non obliget ad recitationem. Addit Platel. *p.* 3. *n.* 826. licet tenuitas beneficii non omnino excuſet ab Horis, cum beneficium ſit propter officium, quod ſæpe non eſt aliud, quam recitatio Horarum, probabiliter poſſe eſſe tam tenue, ut ſolum obliget ad eas aliquoties in ſeptimana recitandas, v. g. Dominicis & Feſtis, uti juxta Leſſ. *de juſt. l.* 2. *c.* 34. *nu.* 169. ſi non excedat 15. aut 16. aureos: item juxta varios, ſi non attingat tertiam partem moderatæ ſuſtentationis, quam ſi attingat, inducit obligationem quotidianæ recitationi; & ita conſent DD. communiſſime, quia hoc eſt conforme tum ſenſui Eccle- 1195

cleſiæ ſimpliciter præcipientis omnibus beneficiatis recitationem Horarum, tum intentioni Fundatorum rationabiliter præſumptæ, qua cenſentur hoc onus impoſuiſſe poſſeſſori beneficii a ſe fundati, qui ſi non velit ſubire, illud dimittat, non enim deerunt, qui ſub illo onere beneficium acceptent. Ita ille.

1196 §. 10. Quandonam fructus beneficii dicantur eſſe ita tenues, ut non inducant obligationem recitandi, præter jam dicta refert varias ſententias Moya *tom.* 1. *tr.* 2. *d.* 2. *qu.* 4. Quando autem dubitatur de tenuitate ſufficiente ad excuſandum, Caram. dicit non eſſe obligationem recitandi, quia libertas eſt in poſſeſſione, quæ ligari non debet per ſupervenientem obligationem incertam. Vaſq. dicit eſſe obligationem, quia certus eſt ſe habere beneficium: ergo poſſidet certitudo beneficii, cui ſemper adjuncta eſt obligatio recitandi, tenuitas autem, quæ deberet excuſare, eſt incerta: Tamb. *l.* 1. *cap.* 3. §. 7. *v. Beneficiarius n.* 2. dicit utrumque eſſe probabile; ſententia tamen Vaſq. eſt abſolute probabilior & tenenda.

1197 §. 11. Qui habet Capellaniam laicam tantum, ideſt, erectam ſine auctoritate Epiſcopi, & quam laici conferunt, vi illius non tenetur ad Horas, Caſtr. Tamb. Similiter qui invalide accepit beneficium, non tenetur ad Horas, quia non habet titulum beneficii, & quamvis oret, non facit fructus ſuos, Tamb.

1198 §. 12. Si fundatio habeat, *Volo ut proximus de ſanguine præſentetur, quamvis ſeptem annorum, dummodo Clericus, ita tamen, ut ante annum* 12. *non obligetur ad Horas*, poteſt Epiſcopus approbare, ſecundum dicta n. 808. nec talis tenebitur ad Horas ante annum 12.

1199 §. 13. Pallac. Turrecr. Sot. Pariſ. & alii docent, ſi lis moveatur poſt titulum collatum, ſed ante captam poſſeſſionem beneficii non eſſe obligationem recitandi, hinc ſi neuter litigantium poſſideat, neutrum obligari dicunt Suar. *c.* 16. *a n.* 7. Fill. *t.* 23. *c.* 5. *n.* 159. Bonac. *ſupra*, Caſtropal. *num.* 25. Tamb. *l.* 2. *c.* 5. §. 1. *nu.* 31. aliique communiter contra Nav. & Sanch. *in Conſ. lib.* 2. *cap.* 2. *diſt.* 76. *num.* 6. qui putant etiam ſine poſſeſſione eſſe obligationem, quia habito titulo plene habetur beneficium, ſecundum dicta *num.* 450. Ratio priorum eſt, quia uterque non obligatur, cum uni beneficio reſpondeat unum tantum onus orandi: nec ratio eſt, cur unus teneatur præ altero. Quod ſi lis moveatur poſt poſſeſſionem beneficii, hunc, qui poſſidet, obligari, tenet communis cum Bonac. *ſupra*; conſentit Caſtrop. *n.* 23. ſi beneficium adminiſtret & ſperet moraliter certo fructus ſaltem ſervitio reſpondentes ſibi eſſe applicandos; conſentiunt etiam Lugo *d.* 5. *n.* 12. Tamb. *nn.* 29. ſi vel fructus percipiat, vel ſpes eos evincendi ſit moraliter certa, aut ſi interim percipiat emolumentum intuitu beneficii, nam ſpes certa moraliter æquivalet poſſeſſioni pacificæ, cum æque ſecuturi ſint fructus, & qui ſentit emolumentum, etiam debet ſentire onus, unde talis habet ſe ſaltem ſicuti ille, qui beneficio deſerviret etiam ad Commendam temporalem tantum, quem, ſi fructus percipiat, teneri ad Horas, docent Suar. *c.* 22. *n.* 14. Bonac. *nu.* 2. Lugo *ſupra*, quia ſubrogatur loco beneficiarii cum tota ejus obligatione. Econtra ſi ita poſſideat, ut tamen ob litem ſequeſtrentur omnes fructus applicandi illi, qui vincet, ipſe autem dubitet de ſucceſſu litis, neque per eum ſtet, quominus feratur ſententia, non teneri putant multi cum Tamb. *n.* 30. nec audet hoc reprobare Lugo *n.* 14. quamvis nihil abſolute aſſerat, quia nemo debet obligari ad onus certum propter mercedem incertam. *Nec obſtat*, quod Parochus teneatur, v. g. ad adminiſtranda Sacramenta, quamvis ejus poſſeſſio ab initio ſit dubia, *nam* hæc onera ſunt magis intrinſeca beneficio curato, ideoque videtur ſe voluiſſe ad hæc obligare etiam pendente lite, ut cenſeri poſſit inhærere beneficio: onus autem Horarum eſt extrinſece annexum ab Eccleſia & ob cauſam ſeparari poteſt. Quod ſi beneficiarius, qui non recitavit Horas, poſtea evincat litem, fructus omnes ſequeſtrati ſunt ipſius, Lugo *num.* 5. contra Salas, qui dicit poſſe quidem inde ſolvere expenſas litis, ſed reliquum debere impendi pauperibus vel piæ cauſæ, quia non oravit Horas; ſed ratio Lugonis eſt, quia obligatio reſtituendi impoſita eſt ut pœna ob culpam omiſſæ recitationis, uti ex communi probat Lugo nu. 6. hic autem nulla præceſſit culpa, quia non peccavit omittendo pendente lite, ut dictum eſt, unde ſicuti beneficiarius juſte percipit fructus a tempore vacationis beneficii vel collationis, quo necdum ceperat, neque per culpam ſuam diſtulerat poſſeſſionem, quo tamen tempore non orabat, ita multo magis poſtea percipere poterit fructus beneficii, cujus poſſeſſionem habuit.

1200 §. 14. Tenentur ad Horas etiam illi, per ſe loquendo, qui ſolum perſonatum habent (de quo num. 226. dictum) quia ita declaravit S. Pius V. in Bulla, *Ex proximo Lateranenſi*, ubi ſic habet, *Declarantes præſtimonia, præſtimoniales portiones, & qualiacunque alia Beneficia, etiam nullum omnino ſervitium habentia obtinentes, cum prædictis pariter comprehendi*, nempe cum illis, quos ante dixerat certo obligari: & nunc dubitare non licet, inquit Suar. *num.* 10. De præſtimoniis videri poteſt Buſemb. *R.* 3. *reſ.* 8.

ARTICULUS II.

Quanta ſit hæc obligatio.

1201 „ RESp. I. Eſt tanta, ut peccet mortaliter, quiſquis habens hoc onus, Horas, vel notabilem earum partem omittit. Ita communiter omnes contra Angelum, *v. Horæ* & Richardum, qui dicunt non eſſe mortale, niſi quis habeat conſuetudinem omittendi. Quam ſententiam Leſſ. non audet dicere probabilem, quod ſit contra torrentem Doctorum. Ratio eſt, quia violat præceptum in re gravi, pertinente ad virtutem religionis. *Ex dictis reſolvuntur hi caſus:*

„ I. Non eſt mortale omittere unum pſalmum, electionem, vel quid ſimile, ut habet communis contra Navar. nec tertiam partem parvæ Horæ, contra Azor. *to.* 1. *lib.* 10. *cap.* 7. *qu.* 3. & Mald. quia non cenſetur pars notabilis. Talem autem dicit Palaus *tom.* 7. *diſt.* 2. *p.* 5. *nu.* 1. eſſe in Matutino, quod eſt æquale uni parvæ Horæ, Sanch. *in ſum. lib.* 1. *cap.* 1. *n.* 8. dicit tres lectiones cum reſponſoriis, in feriali officio eſſe materiam parvam: In parvis Horis, dicit Fern. Fill. & Laym. dimidium eſſe notabilem quantitatem. V. Eſcob. *tom.* 5. *lib.* 6. *c.* 3. *n.* 59. ubi docet unam parvam Horam non eſſe partem notabilem, reſpectu totius officii, quod per medium unius eſt præceptum; verum hoc merito rejicitur ab aliis.

„ II. Eſt mortale, ſi omittas vel unam integram ex Horis (quarum ſunt ſeptem, Matutinum cum Laudibus, Prima, Tertia, Sexta, Nona, Veſperæ & Completorium) vel dimidiam etiam ex brevioribus (ut docent Fern. Regin. Fill. Suar. Laym. contra Bon. & Leſſ.) vel ex Matutino 9. lectiones cum reſponſoriis, ut Sanch. *cap.* 19. *num.* 3. aut partem æquivalentem Horæ uni minimæ, ut Suar. *de Relig. lib.* 4. *capit.* 25. & Gavantus; vel ut alii, unum nocturnum, vide Bonac. *d.* 1. *quæſt.* 5. *p.* 1. Dian. *p.* 2. *t.* 12. *R.* 29. & 41.

„ III. Sive omiſſio Horarum (abſtrahendo a multiplicatione actuum voluntatis) ſit unum numero peccatum, ut vult Bonac. ſive ſint plura formaliter, ut docet Leſſ. *lib.* 2. *cap.* 37. *num.* 53. ſive unum multiplex, ut Suar. ſive unum pluribus æquivalens, ut Fill. loquitur: probabile eſt, in Confeſſione explicandum, quot Horæ ſint omiſſæ; eo quod ſit circumſtantia tenens ſe ex parte objecti, & conſtituens actum in ratione ſua individuali, Bonac. *num.* 9. Leſſ. Suar. Fill.

„ Reſp. II. Tanta eſt obligatio, uti inducat ei onus reſtitutionis fructuum, pro rata omiſſionis officii, qui titulo beneficii ad Horas tenetur, ſi elapſis 6. menſibus poſt adeptam poſſeſſionem (is enim, etſi graviter peccet omittendo, non tamen tenetur ad reſtitutionem) culpabiliter officium non recitaverit. Patet ex *Conc. Lateranenſi* ſub *Leone X.* Sed quia dubium fuit, utrum hoc Concilium eſſet receptus, *S. Pius V.* Bullam edidit, quæ eſt apud Navar. *cap.* 25. qua hoc decretum confirmat, ac declarat ſic, ut qui uno die totum officium omiſerit, teneatur reſtituere omnes fructus illi diei reſpondentes, v. g. qui accipit annue 365. florenos, teneatur pro uno die reſtituere unum florenum; qui autem omiſerit Matutinum tantum, mediam partem fructuum unius diei; qui reliquas Horas, etiam mediam partem, qui vero unam ex illis, ſextam partem: Eaque reſtitutio facienda eſt vel fabricæ vel pauperibus, Laym. *lib.* 4. *t.* 2. *cap.* 5. *num.* 1. Filliuc. Bonac. *p.* 2. &c. contra de la Crux & Lopez apud Dian. *Reſol.* 34. qui dicunt, ſi beneficiatus intra annum, per 8. vel 10. dies tantum omittat, non teneri ad reſtitutionem, eo quod ſit ſervus liberaliſſimi Domini, qui multo minus quam domini temporales, ad pauca attendat. *Unde reſolves:*

„ I. Clerici majorum Ordinum, qui ſolo titulo Ordinis & quotquot alio titulo, quam beneficii, ad Horas tenentur, non obligantur ad dictam reſtitutionem, quia nullos percipiunt fructus propter onus recitandi officium, Bonac. *n.* 3.

„ II. Nec ii obligantur, qui ex naturali oblivione, juſto impedimento, bona fide, invincibili ignorantia, aut aliter abſque culpa omiſerunt. Ratio eſt, quia in conſcientia non debetur pœna, ubi non eſt culpa. Leſſ. *cap.* 34. *num.* 183. Suar. Bon. num. 4.

„ III. Valde probabile eſt, quod qui alia onera habent, quam precum v. gr. Paſtores, Epiſcopi, & omittentes Horas, poſſint retinere majorem partem fructuum iſtius diei, ratione dictorum onerum, ſufficiatque dare tertiam partem, vel quartam fructuum; eo quod tantum obligentur ad reſtitutionem fructuum reſpondentium oneri divini officii. Nav. Fill. Bon. *p.* 2. Dian. *R.* 8. citans alios multos.

„ IV. Si talis Paſtor habeat tenues redditus ad ſuſtentationem, videtur ad nihil obligandus; cum ob alia onera illi debeatur ſuſtentatio. Laym. *num.* 5. Imo Dian. *R.* 9. & Mald. *tr.* 10. *diſt.* 3. dicunt, eum, qui habet beneficium valde tenue, v. g. cujus redditus tertiam partem mediocris ſuſtentationis non adæquent, non teneri, ob Horas aliquoties neglectas, ad reſtitutionem.

„ V. Reſtitutio hæc fieri poteſt vel pauperibus amicis, vel aliis, vel ipſi etiam beneficiato, ſi pauper eſt. Item impendi poteſt in fabricam domus, vel meliorandos agros benefici, quia hæc nomine fabricæ etiam intelliguntur, apud Suar. & Bon. Denique aliquando compenſari poteſt, offerendo ſuffragia pro defunctis, aliiſque precibus, ut v. Bon. *p.* 4. & ſic etiam per alium ſeu per officium aut preces ab alio ad tuam intentionem recitatas, & a te defunctis applicatas, ſatifieri poſſe docet Quintanad. *t.* 8. *ſ.* 8. Nec continuo damnandus qui ordinarie recitare ſolitus, ſemel v. gr. vel bis in anno omiſit etſi nihil reſtituat, docent Sotus Med. Fill. *t.* 23. *num.* 316. 317.

„ VI. Qui pecuniam, quam ob neglectas Horas tenetur reſtituere ſive erogare in uſus pios, impendit in alios, quam vel in pauperes vel fabricam beneficii, non ſatisfacit (ſecundum jus commune, ubi Concilium Lateranenſe, vel Bulla *S. Pii V.* eſt recepta) obligationi ſuæ, niſi aliud ferat conſuetudo, vel ſtatutum alicubi receptum; quia diſerte præcipitur reſtitui pauperibus, vel fabricæ beneficii. Vide Bon. *quæſt.* 2. *pag.* 2. & 4.

„ VII. Poſſe aliquando beneficiatum excuſari a reſtitutione (ob Horas neglectas) titulo pecuniæ expenſæ, intellige poſt omiſſionem Horarum (etſi non iſto intuitu) in pauperes, vel alios uſus pios cenſent Dian. *p.* 3. *t.* 6. *R.* 57. Laym. *l.* 3. *t.* 1. *c.* 12. *nu.* 9. eſſe probabile; tum quod quidam AA. ita ſentiant tum quod videatur eſſe virtualis intentio omnium dantium eleemoſynas, ſatisfacere per illas omnibus obligationibus, quas ſuis peccatis contraxerunt, tum quod leges Eccleſiaſticæ benigne debeant explicari. Addit Salas *de leg. d.* 15. *ſ.* 8. *n.* 17. Vaſq. ſi Canonicus groſſam, ſeu corpus ſui Canonicatus,

vere & abſolute lucretur, priuſquam omittat Officium, non teneri ad reſtitutionem, propter omiſſionem ſequentem; eo quod pœna non ſit, ut fructus jam ſuos factos reſtituat, ſed ut fructus non faciat ſuos. Sic ille apud Dian. *p.* 2. *t.* 12. *R.* 8. V. infra *a.* 4. §. 6. *in fine.*

„ VIII. Ubi Bulla *S. Pii V.* non eſt recepta, poteſt videri probabile, beneficiatum ad dictam reſtitutionem non obligari, ut habet Silv. *v. Clericus.*

ADDENDA.

1202 QUæſt. 188. *Quid addendum ſit circa materiam gravem vel levem in omiſſione Horarum?* R. ſeqq. §. 1. Media pars parvæ Horæ, v. g. Tertiæ non eſt materia peccati mortalis, uti tenent multi cum Gavanto & Stoz. *l.* 1. *p.* 3. *nu.* 381. contra Suar. Sanch. Regin. Dian. *p.* 1. *t.* 12. *R.* 41. Improbabilis autem videtur eorum ſententia, qui dicunt unam Horam minorem, v. g. Tertiam totam, non eſſe materiam peccati mortalis, Tamb. *in Dec. l.* 2. *c.* 5. §. 2. *n.* 11. Stoz. *n.* 380. citans decretum S. Cong. Unde recte docet Gob. *in Exp. t.* 5. *n.* 608. eum peccare mortaliter, qui etiam tantum ſemel in anno ommittit Tertiam, & pro hac ſententia affert 24. AA. Dian. *p.* 6. *t.* 6. *R.* 6. Quod ſi omittas minus quam totam parvam Horam, non peccas mortaliter, Leſs. Bon. Laym. Garz. Bonart. Tamb. *n.* 10. Gob. *n.* 611. Si tamen modicam tantum partem recites unius parvæ Horæ, v. g. hæc 5. verba, *Deus in adjutorium meum intende*, cenſeris totam negligere, ideoque peccas mortaliter, quia ita parum pro nihilo reputatur, Tamb. Quod ſi ex Matutino omittas quantum eſt parva Hora, Illſ. *t.* 5. *n.* 59. damnat te mortalis.

1203 §. 2. Probabilius eſt cum Tamb. & Stoz. *n.* 382. eum peccaturum mortaliter, qui interruptim per totum officium omitteret, quantum eſt integra parva Hora, quia partes ſpectantes ad unum totius diei officium coaleſcunt in unum, & conficiunt tandem notabilem quantitatem. Plures tamen apud Gob. *n.* 609. & 618. contradicunt, docentes eum non peccare mortaliter, qui ex ſingulis Horis omitteret duos pſalmos & hymnum, eo quod ad mortale videatur requiri, ut in una eademque Hora omittatur pars notabilis, quæ ſententia non videtur eſſe omnino improbabilis. V. dicenda *l.* 5. *n.* 297.

1204 §. 3. Omittere totas Veſperas Sabbato Sancto communiter cenſetur mortale, non ob quantitatem, ſed qualitatem, quia nempe ſunt integra Hora, & continent magnum myſterium: tamen hoc eſſe tantum veniale, probabiliter putant Bonæſp. Marchant. Pelliz. *t.* 1. *tr.* 5. *c.* 8. *n.* 93. Tamb. *n.* 11. & alii apud Gob. *n.* 609. quia ſunt parva oratio, & quidem in die lætitiæ, quo Horæ aliæ ſatis magnæ præceſſerunt.

1205 §. 4. Si Matutinum & Laudes conſtituant unam Horam, quod docent S. Thom. Suar. Dian. *p.* 5. *t.* 14. *R.* 46. Gob. *n.* 557. probabile eſt, plus requiri ad mortale, quam medias Laudes: & hæc opinio, quod Matutinum & Laudes ſint una Hora, videtur probabilior contra Nav. S. Anton. & alios, quia quamvis Laudes de ſe ſolis habeant formam unius Horæ, nempe antiphonas, pſalmos, capitulum, hymnum, orationem, tamen ea non habet Matutinum, unde videtur cum Laudibus conflare unam Horam, ita tamen, ut Laudes orentur per modum integræ Horæ.

1206 §. 5. Eſt obligatio ſub veniali, ut tribus ultimis feriis Hebdomadæ ſanctæ etiam in privato officio ad lamentationes Jeremiæ addantur litteræ hebraicæ, aleph, beth, &c. ſaltem ubi in choro canuntur, quia privata oratio quoad talia debet conformari publicæ.

1207 *Q.* 189. *An obligatio recitandi Horas ſit quoad beneficiatos, etiam ex juſtitia?* R. Affirmant Suar. Sanch. Fag. & alii, 1. Quia fundatores videntur eo pacto obtuliſſe proventus beneficii, & beneficiatos ea conditione admiſiſſe beneficia, ſicuti curati cum ſimili pacto admittunt curam. 2. Quia *Conc. Lat. & S. Pius V.* dicunt beneficiatos, ſi non orent, non facere fructus ſuos, item injuſte percipere: ergo. E contra negant Az. Henriq. Dian. Garz. Salas, Homob. Caſtr. Illſ. *t.* 5. *n.* 38. quia quamvis recitatio Horarum ſit conditio, ſine qua beneficiati non faciunt fructus ſuos; ideoque acceptos teneantur reſtituere, tamen ſufficienter non conſtat recitationem illam eſſe debitam ex juſtitia. Utraque ſententia eſt probabilis.

1208 *Q.* 190. *Quid addendum ſit circa obligationem reſtituendi ob neglectas Horas?* Reſp. ſeqq.

§. 1. Alexand. VII. damnavit has duas propoſitiones. 20. *Reſtitutio a S. Pio V. impoſita beneficiatis non recitantibus non debetur in conſcientia ante ſententiam declaratoriam Judicis, eo quod ſit pœna.* 33. *Reſtitutio fructuum ob omiſſionem Horarum ſuppleri poteſt per quaſcumque eleemoſynas, quas antea beneficiatus ex fructibus ſui beneficii fecerit.* Ex his damnationibus conſtat beneficiatum, qui neglexerit Horas, teneri in conſcientia ante omnem ſententiam & declarationem reſtituere fructus tali negligentiæ reſpondentes, neque hanc reſtitutionem compenſari per eleemoſynas ante neglectam recitationem datas ex fructibus beneficii, ob quod tenetur ad Horas.

1209 §. 2. Aliqui apud Mendo *d.* 7. *n.* 27. dicunt eum non teneri reſtituere, qui per alium recitavit Officium, quia ab alio ſolutum eſt, quod debebatur: ergo ſatisfactum eſt voluntati fundatorum. Hæc ſententia non videtur probabilis, quia hoc ipſo, quod ipſemet non orarit, peccavit mortaliter, ſecundum dicta *a n.* 1201. ergo incurrit pœnam impoſitam, Maj. Palud. Led. Burgh. *cent.* 1. *caſ.* 43. & alii apud Dian. *p.* 2. *t.* 12. *Reſ.* 24. putant eum non teneri reſtituere, qui hodie omiſit, ſi cras bis oret, tum quia ſic videtur ſatisfieri intentioni Fundatorum, cum toties oret, quot ſunt dies in anno, tum etiam quia ſi quis obligatus ad legendum Sacrum negligat hodie & cras ſuppleat, non tenetur reſtituere; idem autem videtur dici poſſe de Horis. Oppoſitum tamen omnino tenendum eſt ob rationem ante datam, quia pœna reſtitutionis impoſita eſt omiſſioni graviter peccaminoſæ, qualis eſt hæc, Gob. *in Exp. t.* 5. *n.* 594.

1210 §. 3. Clericus, qui per ebrietatem cauſavit in ſe infirmitatem, ob quam nequit legere Horas, ſecundum Gob. *in Quint. t.* 5. *c.* 10. *n.* 30. non tenetur ad reſtitutionem, quia Eccleſia illos ſolos obligat, qui, ceſſante legitimo impedimento, non recitant, infirmitas autem eſt legitimum impedimentum, neque DD. diſtinguunt, an ſit cauſata culpabiliter an inculpabiliter. Et ita etiam debentur Canonicis præſentiæ, ſi ſolent adeſſe, & jam abſint ob morbum etiam ita culpabiliter cauſatum, uti docent Covar. Fill. Sanch. Gob. *n.* 37. Si tamen cauſaſſet ex intentione eximendi ſe a choro, vel non orandi, præſentiæ non deberentur, & omittendo Horas tenerentur reſtituere, quia nemini debet fraus ſua patrocinari, Gob. *n.* 31. Imo ſi abſque eo ſolebant abeſſe, etiam non debentur præſentiæ, ut idem docet *n.* 38. quia cauſa abſentiæ eſt potius prava voluntas, quam morbus.

§. 4. Si quis per biennium vel ultra, Horas omiſerit, putant 1211
Sanch. & alii cum Gob. *in Exp. t.* 5. *n.* 588. ſatis eſſe, ſi Confeſſarius eum obliget ad reſtitutionem quartæ partis fructuum, quia videtur nimis durum, & moraliter impoſſibile reſtituere totum; ſed dicendum eſt obligari ad reſtituendum totum, ſi abſque gravi incommodo poſſit, ſaltem ſucceſſive per partes, quia non apparet, per quid excuſetur: ad grave tamen incommodum non cenſetur velle eum obligare Eccleſia.

§. 5. Non tenetur ad reſtitutionem, qui parvam officii par- 1212
tem omiſit, licet fructus reſpondentes parti omiſſæ ſint magni; ſi autem neglexerit notabilem partem, ſed conflatam ex multis levibus, v. g. ſi omiſerit in ſingulis horis unum pſalmum, licet forte peccarit graviter, uti *n.* 1203. dictum eſt, tamen non teneri reſtituere docent Caſtr. Dian. *p.* 5. *t.* 14. *R.* 47. Gob. *n.* 590. ſed contradicunt Suar. Regin. Baſs. §. 5. n. 8. ſicuti tenetur reſtituere qui per parva furta multum abſtulit; ſimiliter ſi ex una Hora longiore omiſerit partem notabilem, Suar. Bonart. Caſtr. obligant ad reſtitutionem, ſed eum excuſant Bon. Fill. Dian. Gob. *n.* 589. quia Canones tantum loquuntur de illis, qui non orant Horam, & tantum ſecundum Horam integram ſtatuunt obligationem reſtituendi hoc vel illud, nihil autem dicunt de omittente partem: ergo cum ſint leges odioſæ, non debent magis extendi, deinde tales leges pœnales ſunt ſtrictæ interpretationis: ergo intelligi debent de actu pleno & perfecto: omittere autem minus quam unam integram Horam, non videtur eſſe actus plenus, & perfectus: ergo. Addit Gob. n. 591. eum, qui tenetur reſtituere, poſſe curare inde legi Miſſas pro Defunctis.

§. 6. Dato, quod ille peccet graviter, qui Horas ſine atten- 1213
tione interna legit, de quo dicetur *a n.* 1340. nihilominus talis non teneretur reſtituere, dummodo oraſſet, ut probabiliter tenent Sot. Tol. Malder. Azor. Bonart. Manriq. Zech. Cord. B. Med. Garz. quos referunt & ſequuntur Dian. *p.* 2. *t.* 12. *R.* 1. & 7. Gob. *n.* 842. Vind. Gob. *p.* 2. *prop.* 7. *n.* 37. contra Bejam *p.* 2. *caſu penult.* qui multis ſuam ſententiam propugnat redditque etiam probabilem. Ratio noſtra eſt, quia præceptum orandi Horas, ex quo ſequitur obligatio reſtituendi prius datum eſt, & omnino diſtinguitur a præcepto, ſi datur, orandi eas attente: AA. enim, qui aſſerunt dari præceptum orandi attente, fatentur illud poſtea eſſe latum, & in eo plane nihil dicitur de reſtitutione; ergo obligatio reſtituendi tantum tangit illos, qui non orant, neque lex odioſa extendenda eſt ad non orantes attente.

Suar. putat eum, qui non oravit, teneri reſtituere omnes om- 1214
nino fructus etiam reſpondentes aliis functionibus, quas præſtitit, ſed probabilius contradicunt Bon. Sanch. Gob. *a n.* 593. Buſemb. *R.* 2. *num.* 3.

§. 8. Pro reſtitutione ob neglectas Horas, ſatis eſt poſt illud 1215
tempus, a quo omiſiſti, dare eleemoſynam, etiamſi non cogites de debito, neque intendas dare in ſolutionem tuæ obbligationis, Suar. Laym. *l.* 3. *t.* 2. *c.* 12. *num.* 9. Sanch. *in Conſ. l.* 2. *c.* 3. *d.* 121. Dian. *p.* 3. *t.* 6. *R.* 57. & *p.* 7. *t.* 10. *R.* 24. Lugo *de juſt. d.* 4. *num.* 46. Gob. *num.* 592. Du Bois *ad prop.* 33. ab Alex. VII. damnatam. Ratio eſt, quia ſi eleemoſyna detur poſt omiſſionem, ponitur opus, quod in pœnam eſt præceptum: ergo ſatisfit præcepto, intentio enim non præcipitur, ſecundum dicta *l.* 1. *num.* 694. Et quamvis aliquis dicat hanc reſtitutionem etiam ex juſtitia deberi, tamen virtualis intentio dantis eleemoſynam eſt, ut per illam ſatisfaciat omni ſuæ obligationi.

§. 9. Hanc reſtitutionem deberi ex juſtitia, negant Panorm. 1216
Jo. Andr. Butr. Silv. Roſel. Armil. Tabien. aliique cum Nav. qui dicit eſſe communem ſententiam, quia hæc obligatio videtur tantum oriri tamquam pœna ex *Conſtit. Conc. Later. & S. Pii V.* E contra eſſe ex juſtitia docent, in primis illi *n.* 1207. relati; qui putant orationem deberi ex juſtitia, deinde idem tenent Sot. Calder. Adrian. Ang. Dur. Azor. Suar. *de Horis c.* 29. Illſ. *t.* 5. *num.* 38. tum quia fuit acceptio mercedis ſine præſtatione laboris, tum maxime quia *Conc. Later. & S. Pius V.* dicunt eos, qui non orant, non facere fructus ſuos. Item injuſte percipere: ergo ex juſtitia tenetur reſtituere. Et hæc ſententia videtur probabilior.

ARTICULUS III.

Quæ excuſent a recitatione Horarum?

„ RESp. Hæc ſeqq. I. Infirmitas gravis, v. gr. dolor nota- 1217
bilis capitis, ita ut ſine incommodo vel incremento morbi, legi non poſſint. Dixi *gravis*, quia levis, v. g. dolor ſtomaci, aut pectoris, vel etiam aliquando febris tertiana aut quartana non excuſat, cum tota die non affligat. Ita Navar. Fill. Laym. *l.* 4. *t.* 1. *c.* 6. Bon. *d.* 1. *q.* 6. *p.* 1. Porro taliter excuſatus non tenetur, ut quidam volunt audire alium legentem, nec alium ſubſtituere, uti habet Fill. & Sa *v. Horæ*. Si tamen commode poteſt, & ſolet legere cum ſocio, tenetur ut habet Leſſ. & Bon. V. Dian. *p.* 2. *t.* 12. *R.* 43.

„ II. Juſtum impedimentum, v. g. metus proditionis inter hæreticos; Item gravis vel repentina occupatio, vel opera charitatis majoris momenti, quam Horæ, quæ ſine ſcandalo vel gravi incommodo tuo vel alterius omitti non poſſint. Quo modo etſi

„Concionatores vel Confeſſarii aliquando excuſari poſſint, idque ex benigna Eccleſiæ intentione, uti docent Silv. Suar. & Laym. &c. tenentur tamen anticipare, ſi poſſint, v. g. ſi mane prævideas, te tota die Confeſſionibus occupandum, quæ differri non poſſint. Ita ex Suar. & Azor. *t.* 1. *l.* 10. *c.* 13. *q.* 15. & 19. Bon. *p.* 2. *n.* 1. & 2. &c. communiter.

„Ex hoc capite dicunt etiam aliqui, non teneri te repetere, quod neglexiſti (nec recitando, nec audiendo) dum thurificando ad Magnificat, vel Benedictus, vel libros neceſſario circumferendo, vel lectionem mox cantandam prævidendo, vel alia in choro neceſſaria peragendo, occupatus fuiſti, quia chorus totus pro eo, qui in re ad Officii celebritatem pertinente occupatur, videtur ſupplere, & non tantum ſuo, ſed etiam aliorum miniſtrantium nomine recitare aut canere. Ita Laym. *c.* 5. *n.* 7. Henr. Silv. Azor. Sot. Molſ. Nald. Arag. Regin. citati a Dian. *R.* 13. Idem de eo, qui choro organis muſicis alternis verſibus reſpondet, dicunt Nav. Sanch. Arag. & Rodriq. apud Laym. *l. c.* ſcilicet eum non eſſe obligatum, ut etiam voce proferat: ſed negat Eſcob. *t.* 5. *E.* 6. V. Trull. *t.* 1. *l.* 1. *c.* 7. *d.* 16.

„III. Cæcitas, Bon. *t.* 1. *de recit. div. off. d.* 6. *q.* 6. *p.* 2. *n.* 4. &c. communiter.

„IV. Carentia Breviarii inculpata. Quod ſi tamen memoriter poſſis dicere, vel totum officium, vel unam Horam, teneris. Si vero tantum ſcias pſalmos, vel lectiones vel capitula, dicunt Fill. *t.* 23. *numer.* 287. Navar. & Sayr. Item Eſcob. *E.* 6. *capit.* 3. & 4. probabile eſſe, non teneri, quia pſalmi, ut ſic, non ſunt Hora Canonica, ad quam tenetur Clericus. Idem dicunt Garz. *de Benef. p.* 2. *c.* 1. *n.* 221. Mald. *in* 2. 2. *t.* 10. *c.* 2. *d.* 5. & J. Sancius *in ſelect. d.* 15. *n.* 1. citati a Dian. eo quod lectiones & capitula ſint pars (licet minor) maxime principalis, ita ut abſque illis non ſit officium Canonicum. Idem concedit Sanch. *l.* 1. *c.* 19. in Matutino duplicis, vel ſemiduplicis; V. Bon. *l. c. p.* 2. *n.* 6. Dian. *R.* 30. & 43. Verum hæc probare non auſim, ſed potius, quod docet Bonac. *t.* 1. *d.* 1. *de offic. div. recit. q.* 6. *p.* 2. *n.* 6. & 7. impeditum ex aliqua dictarum cauſarum, ſi poſſit dicere partem notabilem, ad id teneri, alias ad nihil. Denique, ſi quis careret Breviario, quo uti ſolet, v. g. Romano, tenetur legere aliud, quod habere poteſt, quia per utrumvis impletur ſubſtantia præcepti: Creuſ. Eſcob. Dian. *p.* 9. *tr.* 9. *R.* 25.

„V. Diſpenſatio, quam ſine cauſa, ſolus Papa dat valide, cum cauſa Epiſcopi: & ſic Subdiaconum, qui ex diſpenſatione Pontificia duxit uxorem, hoc ipſo liberari ab onere Horarum, contra Bon. & Azor. docent Sanch. *de Matrim. l.* 7. *d.* 8. Dian. *p.* 8. *tr.* 3. *Reſ.* 34.

ADDENDA.

1218 QUæſt. 191. *An qui non poteſt recitare totum Officium, teneatur ad partem, quam poteſt?* R. affirmative, ut colligitur ex damnatione hujus 54. propoſ. facta ab *Innoc. XI. Qui non poteſt recitare Matutinum & Laudes, poteſt autem reliquas Horas, ad nihil tenetur, quia major pars trahit ad ſe minorem.* Circa hanc propoſitionem ſunt hæc notanda.

1219 §. 1. Falſitatem hujus propoſitionis damnatæ recte oſtendunt Carden. *in* 2. *criſi d.* 33. & Illſ. *t.* 5. *n.* 41. quia ſingulæ Horæ per ſe continent diſtinctam integram orationem, quæ poteſt dici ſeparatim ab altera, deinde quia qui non poteſt ſolvere totum debitum, tenetur ad partem diviſibilem, quam poteſt: ergo ſimiliter hic; præterea qui ordinatur hora 12. tenetur ad Veſperas & Completorium, licet non teneatur ad reliqua, uti communiter tenent omnes. Denique qui caret Breviario vel eſt cæcus, & ſcit Primam vel Completorium memoriter, tenetur ad hoc, ut etiam communiter tenent omnes, & dicetur *n.* 1230. ergo ſimiliter hic. Hinc qui non poteſt Matutinum, poteſt autem Laudes, tenetur ad has, etiam dato, quod Matutinum & Laudes conſtituant unam Horam, quia communiter cenſentur veluti duæ Horæ; Laudes enim libere dividuntur a Matutino, & in ſe ſeorſim habent formam unius integræ Horæ, Carden. n. 37. addens n. 42. eum, qui in officio trium Nocturnorum non poſſet recitare niſi unum, teneri ad hoc unum, quia ſingula Nocturna ſunt materia dividua etiam pro choro, & conſiderantur ad modum unius Horæ, præſertim cum in Paſchate & Pentecoſte totum Matutinum conſtet unico Nocturno.

1220 §. 2. Qui non poteſt orare majorem partem unius Horæ, uti ſi ex Prima Dominicæ eſſent lacerata duo folia, Suar. *de Horis c.* 28. *n.* 26. docet non eſſe obligationem illam partem exiguam recitandi: Idem dicunt Sanch. *in Dec. l.* 1. *c.* 19. *n.* 8. Caſtr. *t.* 7. *d.* 2. *p.* 6. *n.* 7. Tamb. *in Dec. l.* 2. *c.* 5. §. 8. *n.* 10. Dian. *p.* 2. *tr.* 12. *reſ.* 43. Sporer *in Th. ſacram. de Horis n.* 174. ſi pars notabilis omitti deberet, ut ſi in Matutino trium Nocturnorum non haberes Lectiones & reſponſoria, haberes autem pſalmos; Addit Stoz. *l.* 1. *p.* 3. *n.* 407. ſi in Matutino feriali haberes pſalmos ſed non lectiones; item ſi haberes omnes pſalmos omnium Horarum, non autem Hymnos, Capitula & orationes, quia ſine illis non videtur eſſe forma & ſubſtantia talis Horæ a S. Pio V. præſcripta, & hanc rationem judicat eſſe probabilem Carden. licet n. 20. ipſe cum Gob. *in Exp. tr.* 5. *n.* 622. aliiſque merito dicat oppoſitum eſſe probabilius, cum non oſtendatur ſufficiens fundamentum dicendi, quod Eccleſia ejuſmodi Horam præcipiat per modum unius orationis indiviſibilis, partes autem illæ retineant rationem notabilis orationis. Hinc Laym. & Illſ. ſupra valde probabiliter dicunt, ſi quis poſſit recitare, quantum ſufficit ad materiam peccati mortalis, ſive quantum eſt una parva Hora (ſecundum dicta *numer.* 1202.) eſſe ad hoc obligationem; ſi autem ſit minus, dicit nequidem ſub veniali recitandum, quia ſeorſim non cenſetur æſtimabilis ad finem a lege intentum.

1221 §. 3. Si quis non habeat majorem partem Officii hujus diei, putant Eſcob. Tamb. ſupra, Stoz. n. 402. non teneri ſupponere aliud Officium, quia Eccleſia præſcribit ſuum cuique diei Officium, nec ſcitur, quod obliget ad immutandum: ſed dicendum eſt cum Gob. Spor. & aliis teneri orare, ſaltem ex communi, vel Officium ſimile, quia præceptum orandi eſt in poſſeſſione, & ſecundum dicenda *n.* 1250. valde probabile eſt cum tali immutatione impleri ſubſtantiam præcepti.

§. 4. Hactenus dicta valent, non ſolum reſpectu beneficiati, 1222 qui forte ex juſtitia tenetur recitare, ſed etiam reſpectu illorum, qui ex ſola religione obligantur ad orandum, eſt enim pro omnibus eadem ratio. Carden. *n.* 16. contra Filgueram.

Q. 192. *Quid præterea notandum ſit circa excuſationem ob infir-* 1223 *mitatem?* R. ſeqq. §. 1. Qui ob infirmitatem non poteſt recitare totum, & dubitat, an poſſit partem, ſecundum Suar. Sanch. Laym. *l.* 4. *t.* 1. *c.* 6. *n.* 2. Carden. *in* 2. *criſi d.* 33. *n.* 19. Neuſs. apud Gob. *t.* 5. *n.* 732. *in append.* ad nihil tenetur: quod Illſ. *t.* 5. *d.* 165. dicit non improbabiliter poſſe ſuſtineri, quia in ejuſmodi dubiis vix attingi poteſt punctum obligationis, & ne ſcrupulis aperiatur via, conſuetudo legem interpretatur, ut ſic dubitans cenſeatur liber, & quamvis poſſeſſio videatur eſſe pro præcepto, tamen putant id non obſtare ob adjunctum periculum gravis nocumenti, uti inſinuabitur *n.* 1225. & maxime hic valet, quia ſimul adeſſet perplexitas, ex qua homo non poſſet ſe expedire, cum ſit æque periculum nocendi valetudini, quod illicitum eſt, quam tranſgrediendi præceptum orandi.

§. 2. Sanch. *in Conſ. l.* 7. *c.* 2. *d.* 45. *n.* 4. Tamb. *in Dec. l.* 2. 1224 *c.* 5. §. 8. *a n.* 13. Stoz. *l.* 1. *p.* 3. *n.* 402. Gob. *n.* 471. & alii docent, ſi æger ex recitatione Horarum veroſimiliter credat aliquam cruditatem ſtomachi, vel capitis gravationem, vel virium laſſitudinem, vel etiam febrim tardius remiſſuram, excuſari ab Horis, quia hujuſmodi damna, quæ in corpore ſano ſunt levia, in ægroto ſunt gravia; hinc *c. Clericus*, 2. *diſt.* 91. pro legitima cauſa non orandi habetur inæqualitas corporis, quæ non ſonat morbum gravem; unde inquirunt iidem AA. cum Pelliz. *t.* 1. *tr.* 5. *c.* 8. *n.* 116. licet tales infirmi bonam diei partem confabulationibus expendant, atque etiam libros recreationis cauſa legant, inde non ſequitur teneri ad Horas, quia ſermones & lectiones illæ afferunt ægro recreationem, nec morbus inde ingraveſcit, ſed potius levatur: e contra recitatio Horarum eſt res ſeria & ex ſua natura gravat caput ac moleſtiam affert, unde etiam poſtquam febris infirmum deſeruit, dum adhuc vires ſunt imbecilles & homo convaleſcit, poteſt ad aliquot dies differre recitationem, quia illa imbecillitas adhuc cenſetur infirmitas, nec veriſimile eſt, quod Eccleſia poſt tot labores neget eam requiem ægro; hinc etiam fieri poterit, ut quis prius celebret Miſſam quam oret Horas, ut cum aliis Sanch. Tamb. Stoz. n. 402. Gob. n. 715. & alii.

§. 3. In dubio, an morbus ſit gravis an levis, aut an recita- 1225 tio ſit allatura grave nocumentum vel non, ſtandum eſt judicio Medici vel Superioris, aut, in horum defectu, alterius viri prudentis, Silv. Sot. Sanch. aliique cum Pelliz. *n.* 115. Aut etiam ſtare potes opinione propria, inquit Gob. *n.* 474. ſi ſis ita prudens, ut per te poſſis de talibus ferre judicium. Si autem nec illi nec tu poſſitis ſolvere dubium, ſed illud permaneat, Suar. dicit eſſe obligationem recitandi, quia præceptum eſt in poſſeſſione, ſed Bon. Caſtr. *t.* 7. *d.* 2. *p.* 6. *n.* 10. Neuſs. Stoz. ſupra & alii dicunt te non obligari, quia quando periculum, an illa recitatio ſit graviter nocitura, eſt certum, Eccleſia non obligat, cum non obliget ad exponendum ſe certo periculo; & hoc probabile eſſe dicit Tamb. *l.* 1. *c.* 3. §. 7. *v. Horæ Canonicæ, num.* 2. quod confirmari poteſt ex dictis *n.* 1223.

§. 4. Si quis ob infirmitatem non poſſit recitare debito tem- 1226 pore, poſſit autem alio, v. g. ſi a prandio laboret quartana, mane autem ſit liber, aut e contra, putant Canus, Henriq. Caram. aliique eum non teneri anticipare, vel poſtea ſupplere Horas reſpondentes illi tempori, quo ægrotat, quia obligatio anticipandi vel ſupplendi videtur tum tantum eſſe, quando impedimentum eſt ex noſtra libertate: hanc ſententiam dicunt eſſe probabilem Sanch. *d.* 43. *n.* 7. Leſs. *l.* 2. *c.* 37. *n.* 43. Dian. *p.* 4. *t.* 4. *R.* 10. Bonart. Gob. *n.* 711. Spor. *n.* 172. ſed probabilitatem non video, ideoque oppoſita abſolute tenenda eſt cum Caſtr. n. 16. Pelliz. Tamb. n. 20. Stoz. n. 409. Ratio eſt manifeſta, quia quod oretur hoc vel illo tempore, eſt circumſtantia accidentalis tantum, obligatio autem orandi totum Officium incipit a media nocte & durat per ſingulas partes diei naturalis uſque ad alteram mediam noctem.

§. 5. Magna laſſitudo, v. g. per longum iter, faciens ut ſit 1227 impotentia moralis recitandi, comparatur infirmitati ac ſimiliter excuſat: uti notant Cotoni Neuſs. Stoz. n. 402. Raro tamen erit tanta, ut impotentiam moralem afferat.

Q. 193. *Quid addendum ſit circa excuſationem ob occupationes* 1228 *aliaſque cauſas?* R. ſeqq.

§. 1. Occupatio ſtudii ſecundum ſe non excuſat, niſi hic & nunc ſit neceſſarium nec compoſſibile cum Horis; hinc Alexand. VII. damnavit hanc 21. prop. *Habens Capellaniam collativam aut quodvis aliud beneficium Eccleſiaſticum; ſi ſtudio litterarum vacet, ſatisfacit ſuæ obligationi, ſi Officium per alium recitet;* falſitas autem illius propoſitionis inde patet, quod obligatio recitandi ſit perſonalis, adeoque non poſſit committi alteri: Studium autem in hac damnatione ponitur exempli cauſa, & idem eſt de alia ſimili occupatione,

§. 2. Caram. docet eum, qui ex officio, v. g. in ſcribendo, 1229 in Confeſſionibus audiendis occupatus eſt per 12. horas diei naturalis non teneri illa die recitare Officium canonicum, ſed oppoſitum eſt certum, cum ſuperſint aliæ 12. horæ, Card. *in* 1. *criſi d.* 32.

§. 3. Si quis careat Breviario, vel ſit cæcus, ſciat autem de 1230 memoria magnam partem officii, Sotus dubitat, an teneatur recitare: & non teneri dixerunt aliqui apud Sanch. *in Conſ. l.* 7. *c.* 2. *diſt.* 46. quia beneficium memoriæ habet ſe ſicut privilegium, quo nemo tenetur uti; ſed oppoſitum recte docent Nav. Suar. Bon. Valent. Az. Sanch. Leſſ. Caſtr. Card. *in* 2. *criſi d.* 33. *nu.* 36. Gob. *in Exp. T.* 5. *n.* 717. Illſ. *t.* 5. *n.* 41. & videtur certum, quia ſola impotentia phyſica vel moralis excuſat, qualem iſte non habet: dari autem aliquando, ſaltem indirecte obligationem utendi ſuo privilegio, dictum eſt *l.* 1. *n.* 847.

1231 §. 4. Si quis non poſſit orare niſi cum ſocio, putant Joan. Sanch. Dian. Tamb. *n.* 11. Stoz. n. 403. non teneri adhibere ſocium: quod tunc dicunt eſſe verum Leſſ. & Garz. ſi non ſit ſolitus orare cum ſocio: ſed oppoſitum tenendum eſt cum Nav. Suar. Az. Bon. Rodriq. Valent. Regin. Sanch. Caſtrop. Gob. *nu.* 712. Spor. a num. 175. Illſ. ſupra, quia ſic poteſt impleri præceptum, neque hoc medium eſt difficile vel extraordinarium, cum fiat ordinarie in choro, & etiam dicam alibi, alioquin etiam dicam eum non teneri orare, qui non poſſet ſine conſpicillo. Non teneor tamen cum magno ſumptu conducere ſocium, id enim eſſet onus extraordinarium, uti recte Illſ.

1232 §. 5. Si quis damnetur ad triremes, multi cum Tamb. *in Dec. l.* 2. *c.* 5. §. 1. *n.* 4. dicunt non teneri ad Horas, tum quia Eccleſia non cenſetur ei velle ſuperaddere hoc onus, tum etiam quia Breviarium non poteſt decenter ab eo tractari. Oppoſitum tenent alii multi apud Gob. *n.* 731. & Dian. *p.* 2. *t.* 12. *reſ.* 40. quia cum decenter poſſit & ſæpe debeat orare Deum, non eſt cur abſolvatur a Breviario, quamdiu legere poteſt, niſi Eccleſia eum liberet, de quo non ſatis conſtat. Si tamen alicui intimata ſit ſententia mortis, excuſari pro tribus diebus ante executionem docent Tancredi, Tamb. §. 8. *n.* 5. Gob. n. 709. quia illa mortis propinquitas parit perturbationem æquivalentem infirmitati, & utilius per alia exercitia devotionis ſe diſponit ad mortem. An & quomodo excuſet tenuitas fructuum Beneficii, dictum n. 1119.

1233 *Q.* 194. *Quid ſpecialiter ſit addendum circa diſpenſationem ab Horis?* Reſp. Hæc pauca. Diſpenſatio Papæ excuſat etiam beneficiatum, licet ſupponamus eum ex juſtitia teneri orare, uti habet communis cum Gob. *in Exp. t.* 5. *n.* 729. Deinde ubique jam uſu receptum eſt, ut Epiſcopus etiam jam hic cum cauſa diſpenſet ad breve tempus, Tamb. *in Dec. l.* 2. *c.* 5. §. 8. *n.* 24. Quod etiam de Vicario Epiſcopi aſſerit Gob. *n.* 714. & 729. cauſa autem eſt, ſi dubitetur de morali impotentia orandi. Etiam Superiores Ordinum poſſunt diſpenſare cum ſibi ſubditis, Tamb. Gob. *n.* 730. Et ſpecialiter poteſt Generalis Societatis JESU, ac alii, quibus ille committit, commutare obligationem infirmorum in aliud opus pium, ſeu orationem leviorem, uti refert Illſ. *t.* 5. *n.* 42.

1234. *Q.* 195. *An & quomodo licitum ſit ponere aliquid poſſibile cum recitatione Horarum?* R. De hoc videri poteſt Gob. *in Exp. t.* 5. *n.* 732. Et cum proportione hic applicanda ſunt illa, quæ diximus *l.* 1. *a n.* 782. & *l.* 3. *p.* 2. *a n.* 1334.

1235 *Q.* 196. *Quid agere debeat, qui dubitat, an recitarit aliquam Horam, vel an aliquid omiſerit?* Reſp. Præter illa, quæ habet Buſemb. *n.* 1237. referendus, adde ſeqq.

§. 1. Si nullam habeat conjecturam, quod orarit, debet orare, quia præceptum eſt in poſſeſſione. E contra qui habet rationem aliquam vel conjecturam, quod dixerit hanc vel illam Horam, male facit repetendo, quia aperit viam inanibus dubiis & ſcrupulis, ita cum aliis Laym. Sanch. *in Conſ. l.* 7. *c.* 2. *d.* 34. Illſ. *t.* 5. n. 40. quod magis valet de ſcrupuloſo, de quo dicetur a n. 1350.

1236 §. 2. Cauſa prudens repetendi Horam aut illius partem non eſt, quod non meminerit ſe dixiſſe, dummodo non meminerit ſe non dixiſſe, & habeat conjecturam, quod dixerit, v. g. quia communiter nihil ſolet omittere aut tranſilire, non ſolet orare poſteriorem Horam niſi orata priori, ſcit autem ſe poſteriorem oraſſe, reperit ſignum, quod ponere ſolet, quando oravit Horam, ſcit ſe incepiſſe Horam & poſtea invenit ſe in fine &c. Ratio eſt, quia poſſeſſio tunc eſt pro ipſo, certus enim eſt ſe ſolere Officium recitare, aut ſe hoc Officium recitaſſe, incertus, an partem omiſerit, ſed cum communiter non tranſiliat Horam nec aliquid omittat, prudenter ſupponit ſe nec jam tranſiliiſſe vel omiſiſſe, ita Nav. Azor. Suar. Fill. Bon. *de Horis d.* 1. *q.* 6. *p.* 3. *n.* 12. Tamb. *in Dec. l.* 2. *c.* 5. §. 3. *n.* 9. unde etiam Nav. Bonart. Sanch. *ſupra*, Laym. *l.* 4. *t.* 1. *c.* 5. *n.* 11. Gob. *in Exp. T.* 5. *n.* 621. Illſ. *ſupra*, Burg. *cent.* 3. *caſ.* 63. Pell. *t.* 1. *tr.* 5. *c.* 8. *n.* 99. dicunt talem male facere, ſi repetat, ob rationem ante datam. Addunt Tamb. & Gob. circa omiſſionem partis, quamvis haberet rationem probabilem judicandi ſe omiſiſſe talem partem, adhuc tamen non teneri repetere, niſi moraliter certo conſtet, quod omiſerit, quia ratio illa, quod quando cœpit, communiter non omittat: prævalet omni alteri contrariæ rationi, quæ ſit probabilis tantum, ſecundum illam regulam, quod ex communiter contingentibus ſit prudens præſumptio.

ARTICULUS IV.
Quomodo recitandæ ſint Horæ.

„REſp. In recitatione Horarum ſequentes circumſtantiæ ſunt ſervandæ. I. Ut recitentur juxta præſcriptum Breviarii Romani, juſſu S. Pii V. editi, ſaltem publice. Excipe Religioſos, qui habent peculiare Breviarium Ordinis, & Eccleſias, quæ 200. annis ante inſtitutionem Breviarii per S. Pium V. peculiare habuerunt: eæ enim ſine conſenſu Epiſcopi illud immutare non poſſunt. Privatim tamen omnibus, etiam Regularibus, probabile eſt licere, ex conſuetudine, uti Romano, uti docet Leſs. *l.* 2. *c.* 37. *d.* 12. Rod. & Sa *v. Horæ*, Bon. *t.* 1. *de divin. off. recit. d.* 1. *q.* 3. *p.* 1. *n.* 1. & 2. Adde, quod, qui eo utitur, nequidem in choro obligetur ad pſalmos pœnitentiales, graduales, officium defunctorum (excepto die animarum) Officium tamen B. V. in choro recitari debet, ubi eſt conſuetudo. Ita Fill. & Bon. ex Bulla S. Pii V. & Clem. VIII. Item tenetur ad Litanias diebus Rogationum, tum quia ſunt pars officii eo die, tum quia peculiaris de ea re eſt Conſtitutio. Ita Bon. *l. c.* ex Fill. Etſi contrarium probabile eſſe dicat Dian. *p.* 2. *t.* 12. R. 42. ex Vaſq. item Eſcob. *t.* 5. *E.* 6. qui tamen a ſententia Vaſquii recedit. *Vide eumdem c.* 3. & 5. Quod ſi autem ex inadvertentia vel neceſſitate, v. g. quia lectiones de feſto nullas habes, Officium mutes, ita ut dicas de feria, quando erat dicendum de Sancto, vel contra, nullum erit peccatum, nec obligatio repetendi, licet conſultum ſit repetere ea, quæ ad proprium Officium pertinent: ſi vero ſtudio idem mutes, aliud ſentiendum videtur, cum ratio non ſit eadem: Quamquam quod eo caſu venialiter tantum pecces, nec tenearis repetere, vel reſtituere quidquam, eo quod ſubſtantia præcepti ſit impleta, probabile eſſe cenſeant Eſcob. *c.* 5. Dian. *R.* 3. Item Cajet. Silv. Binsf. Az. Valent. Leſs. Fill. & citati a Bon. *n.* 17. & Dian. *l. c.* contra alios multos, quos citat & ſequitur Barb. Laym. vero *l.* 4. *t.* 1. *c.* 5. *n.* 4. cum Suar. limitat, niſi per fraudem, quaſi multo longius in multo brevius, v. g. paſchale mutetur (licet Caram. apud Dian. *p.* 7. *tr.* 11. *R.* 6. contra communem ſentiat, etiam ſic præceptum impleri, & venialiter tantum peccari) aut idem pro libito toto anno dicatur: quia eſt gravis inordinatio, v. Trull. *t.* 1. *l.* 1. *c.* 7. *d.* 14. *n.* 11. ubi docet, eum, qui per errorem legit hodie de Sancto, qui cras v. g. colitur, poſſe cras legere de Sancto, qui hodie celebratur, ne is hoc anno omittatur; imo ita faciendum eſſe vult *Quintan. t.* 8. *ſing.* 10. Verum contrarium rectius tenet Villalob. eo quod præſtet ſemel, quam bis errare: idque multis bene confirmat Lug. *Reſ. Mor. l.* 5. *d.* 8. Similiter eum, qui per errorem vel oblivionem de feſto duplici vel ſemiduplici non recitavit die proprio, poſſe de eo legere primo die non impedito 9. lectionum officio, docet idem Quintan. *ſ.* 9. eſſe probabile: Verum & hoc merito rejicit Lugo *l. c.* & ipſe Quintan. contrariam ſententiam agnoſcit probabiliorem. Denique qui in aliquibus Horis erravit (legendo v. g. de feria, quando erat de feſto, vel contra) agnoſcens errorem, non debet eum continuare, ſed reliquas Horas legere juxta Officium eo die currens, ut in iis ſaltem conformet ſe toti Eccleſiæ vel communitati, cujus eſt pars, & obſervet legem, quando poteſt, Lugo *l. c.*

„II. Pronuntiatio vocalis exterior; ea enim eſt de ſubſtantia præcepti. Et ſi quidem cum ſocio legis (quod recte fit & eſt conforme primæ inſtitutioni Eccleſiæ, ac publico orandi ritui, eſtque licitum, etiamſi is ad ea non obligetur, nec interius attendat, Bon. *p.* 2. §. 1.) ea pronuntiatio adhibenda eſt, ut ab eo exaudiri poſſis, eumque audire viciſſim; Sa tamen *v. Horæ*, putat ſatisfieri, etſi quædam non percipias, quæ a ſocio dicuntur; neque ideo aliquid ſcrupuloſe repetendum eſſe. Si vero ſolus legas, ita legendas eſſe, ut audire teipſum poſſis, docent Regin. & Suar. ſed probabile eſt id non requiri, cum Eccleſia id non præcipiat, ut docent Az. *p.* 1. *l.* 10. *c.* 11. *q.* 4. Bonac. & Dian. *reſ.* 11. admittitque Fill. *tr.* 23. *n.* 137. pro ſcrupuloſis. Si plures duobus recitent officium ſimul, non debet unus unum, alter alterum, tertius tertium verſum recitare, ſed alternatim facto duplici tantum choro, ſive plures ſint ex una parte, ſive pauciores, quia ſic habet uſus & praxis Eccleſiæ. Secus eſt de lectionibus, quarum primus primam, ſecundus ſecundam, tertius tertiam recitat (imo alicubi conſuetudo permittit, ut omnes ab uno recitentur) aliis audientibus. Bonac. *q.* 5. *p.* 2. §. 1. *n.* 10. ex Suar. Azor. & Laym. n. 9. addens etiam ſatisfacere eum, qui lectiones, vel orationes, vel capitula, vel reſponſoria tantum audit, & non recitat. Vide Bonac. *l. c.* Trull. *d.* 16. *n.* 17.

„III. Pronuntiatio integra, ſine ſyncopa & abbreviatione verborum & ſyllabarum, & abſque præcipitantia: Bon. *q.* 3. *p.* 2. §. 1. Ex hoc tamen defectu in publico facilius peccari poteſt mortaliter, ratione ſcandali, & ſeverioris præcepti Eccleſiæ, quam in privato, Azor. & Fill. n. 208. 209. Eſcob. Dian. *p.* 2. *tr.* 12. *R.* 23. ubi addit, 1. Eum, qui cum tali, qui ultimas ſyllabas abſcindit, recitat officium, ſatisfacere officio ſuo, nec teneri repetere. 2. Quando in cantu, propter nimiam celeritatem & abſciſſionem ſyllabarum, (vel alia de cauſa) audientes non poſſunt verba percipere & attendere, ordinarie tantum eſſe peccatum veniale, neque obligari ad iteratam recitationem Officii, niſi adſit contemptus, vel grave ſcandalum, ſeu notabilis corruptio, & deformatio verborum, in toto cantu. V. Dian. *l. c.* Silv. & Trull. *n.* 4. ubi ex Nav. Azor. Leſſ. & Palao *tr.* 7. *diſp.* 2. *punct.* 3. *n.* 9. negant ſatisfacere eos, qui cum ſociis recitant ita feſtinanter, ut nondum expletis a ſocio verſiculis, ipſi incipiant, quia pars, quæ anticipatur, non communicatur cum ſocio, qui eam audire nequit. Excuſant autem ex Nav. Sa, & Suar. ſurdum, qui alios in choro canentes non intelligit, nec ſequi poteſt.

„IV. Pronuntiatio continuata unius Horæ: ſi autem interruptio notabili tempore ſine cauſa fiat, erit tamen veniale tantum, ut ait Fern. Laym. *n.* 7. & Leſs. *d.* 10. quia ſinguli pſalmi ſuam completam ſignificationem habent: ſi juſta ex cauſa fiat, nulla culpa erit, nec repetenda priora. Quod verum eſt, etiamſi animo repetendi interrupiſſes: conſilii tamen eſt, ſi interruptio longa eſſet, repetere ab initio pſalmi vel nocturni: imo probabile eſt, nocturnos ſingulos ſeparatim, ſaltem intra trium horarum ſpatium dici poſſe, (quod certum videtur, ſi juſta cauſa concurrat) quia ſecundum quoſdam antiquitus ita fiebat, ut docent Fill. *c.* 6. & Bon. *p.* 3. *n.* 11. & 12. Eſcob. &c. Addit Quint. *ſ.* 3. lectiones, ſi tres ſint ſive novem, poſſe abſque culpa gravi, ſine cauſa, & cum hac, abſque ulla culpa dividi a pſalmodia ejuſdem Matutini. Diviſio autem Matutini a Laudibus, non dicit interruptionem Officii; unde privatim fieri poteſt ſine cauſa. Dian. *p.* 5. *tr.* 14. *R.* 48. ex Fill. Sanch. &c. Item Trull. *d.* 11. *n.* 6.

„ V. Ne invertatur ordo Horarum, abſque juſta cauſa; quod ſi tamen fiat, erit tantum veniale, quia ordo iſte ſaltem extra chorum, non eſt ſub præcepto, niſi ſecundario & tanquam circumſtantia minoris momenti. Quod ſi autem per inadvertentiam, vel ex juſta cauſa mutes, v. g. ut amico vel ægro, qui tecum legere cupit, ſatisfacias, nullum erit peccatum; vel ſi in choro dicantur poſteriores Horæ, cum tu necdum dixeris priores, vel ſi inter orandum advertas te aliquid omiſiſſe, vel priorem Horam nondum dixiſſe, perges enim, & ſupplebis in fine. Similiterque ſi cauſa vel neceſſitas inſtet Horas dicendi, potes dicere Laudes, dilatis Lectionibus vel aliquo ſimili, quod ad manus non eſt. V. Bonac. *p.* 4.

„ VI. Ut, niſi juſta cauſa excuſet, dicantur tempore præfixo a jure, vel conſuetudine, quæ nunc obtinuit, ut Matutinum & Laudes, abſoluto Completorio in Eccleſia, hora circiter quarta, & ſecundum Bonac. etiam tertia dicantur: & hieme quidem, media hora ante Solis occaſum dici poſſe, ait Fill. ex communi ſententia, cum etiam privilegium quibuſdam concedatur, ut hora ante occaſum dicant: Quod tamen non eſt ſignum, id ſine privilegio fieri non poſſe, quia talia ſæpe dantur ad tollendos ſcrupulos & dubia, quæ ſequuntur ex varietate opinionum. Juxta eamdem ſententiam non peccabit, ait Bon. qui Primam, Tertiam, Sextam & Nonam, duabus vel tribus horis poſt ortum Solis dicit, tum quia eſt moderata & conſueta poſtpoſitio; tum quia tempus a jure præſcriptum magnam latitudinem, teſte conſuetudine, habet; erit tamen veniale, Matutinum ſine cauſa ad Veſperum differre, vel ante prandium, ſine cauſa Veſperas & Completorium dicere, quia hæc eſt, inſueta inverſio. In Quadrageſima autem Veſperæ legi poſſunt privatim poſt prandium, cum rubrica Breviarii feria IV. Cinerum non imponat præceptum, Nav. Sanch. Trull. *d.* 18. *num.* 6.

„ Dixi, *ſine cauſa*: quia ſi iter, aliave cauſa urgeat, ſecundum Caj. & alios, omnes Horæ mane dici poſſunt, uſque ad Veſperas incluſive. Denique ad vitandum mortale ſufficit dici omnes media nocte, uſque ad alteram mediam noctem; præterquamquod Matutinum pridie poſſit anticipari. Quod intra dictum tempus quis Horas non dixerit, peccavit quidem, non tamen tenetur poſtmodum dicere, quia ſunt onus affixum diei; etſi ſupplendo poſſit, ſecundum quoſdam, reſtitutionem ſubterfugere, eo quod rependat æquale. Molfeſ. *t.* 3. *t.* 2. item Major. Palud. Ledeſma &c. apud Henr. *l.* 13. *c.* 13. Bon. *q.* 5. *p.* 2. *n.* 5. ubi dicit, eam ſententiam eſſe probabilem, citatque pro ea Suar. & Fill. ſed male, quia hi vel loquuntur tantum de primo medio anno; vel ſpectato ſolo jure naturæ, & ſecluſo jure poſitivo. Expreſſe autem eam ſequitur Quintan. *ſ.* 6. vocatque veriorem contrariam: Vide Dian. *p.* 2. *tr.* 12. *R.* 24.

„ VII. Ut devote, & cum attentione interna, virtuali ſaltem recitentur, ſive ad Deum ſit, ſive ad ſenſum verborum, ſive, ut ait Caj. ad verba ſolum. Quam poſtremam ſufficere, recte notat Leſſ. *l.* 2. *c.* 37. *n.* 69. *& ſeqq.* ſuppoſito tamen animo orandi & vacandi Deo; unde attentionem confuſam, ſaltem ad Deum, & ad verba includit, cum alioqui attentio præciſe ad ſola verba, nihil ab externa attentione differre videatur. Ita communiter contra Nav. Silv. & Kon. qui nullam attentionem internam requirunt, ſed tantum externam, quæ excludat omnem actionem incompoſſibilem cum attentione interna, licet animo voluntarie inter ea diſtraharis. Quæ ſententia ſecundum Laym. *n.* 10. & Leſſ. *n.* 3. non eſt improbabilis, & utilis tum ſcrupuloſis, tum Confeſſariis, ne beneficiatis ſine attentione Horas recitantibus, imperet reſtitutionem fructuum, partim ob Doctorum auctoritatem, partim, quod hoc præcepto tantum materiales quædam preces, earumque externa pronuntiatio (per quam, ſicut per hymnos organo cantatos, a Deo aliquid Eccleſia poteſt impetrare) præcipi videantur; devotio vero tanquam finis præcepti extrinſecus ad ejus ſubſtantiam non pertineat: Verum noſtra ſententia eſt communior, & probabilior, & probatur: ſine attentione enim interna, nulla eſt oratio: ergo hoc ipſo quod ſub mortali ad orationem obligaris; ſub mortali item ad aliquam attentionem ex prædictis obligaberis. *Nec refert* quod Eccleſia non poſſit per ſe actus internos præcipere: *poteſt* enim eos præcipere, ut ſunt neceſſarii ad actus externos debite præſtandos, ut ſint actus virtutis: Quomodo cum poſſit præcipere Confeſſionem, poteſt etiam contritionem. Dixi, *Cum attentione interna, virtuali ſaltem:* etſi enim melior ſit actualis, ſufficit tamen virtualis, quam Bon. & alii communiter dicunt manere ex auctuali, quamdiu non revocatur expreſſe vel tacite per diſtractionem voluntariam vel actionem cum debita attentione incompoſſibilem. Unde licet involuntarie diſtraharis, virtualiter tamen attendis. 1. Si in genere intenderis Officium dicere modo conſueto, vel animo laudandi Deum, vel ſatisfaciendi tuo muneri. 2. Si cum confuſa aliqua apprehenſione, & propoſito, opus conſuetum faciendi recites. V. Bon. *q.* 3. *p.* 2. *n.* 21. *& ſeqq. Ex dictis reſolve*

„ I. Is qui dubitat ob evagationem mentis, an aliquid omiſerit, ſi probabilem conjecturam habeat ſe dixiſſe, vel quia propoſuit initio attendere, vel quia ſe reperit in fine, v. g. pſalmi, præſumere poteſt ſe dixiſſe, ſi ex libro vel memoria ceteroqui non errare ſolita, dixit: proindeque melius erit, ſi non repetat, ad vitandas anxias conſuetudines, & ſcrupulos, & ut totum Officium ſine perturbatione decurratur: Ita Binsfeld. *c.* 11. *d.* 13. Laym. *l.* 4. *t.* 1. *c.* 5. *n.* 11.

„ II. Qui ſponte diſtractus nullam harum attentionum habuit, graviter peccavit, teneturque ſecundum ſententiam communem Horas repetere, nec fructus facit ſuos, quia non fecit opus præceptum, quod erat, ut devote oraret, Sot. Nav. Reg. Fern. Suar. Bon. & Trull. *l.* 1. *cap.* 7. *det.* 17. *n.* 6. ubi ex Nav. addit, non excuſſari a mortali eum, qui recitationem Horarum ita differt, vel ita ſe componit, ut advertat ſe ſommo præoccupandum, v. g. ſi Completorium veſperi reſervet dicendum in lecto, ſciens ſe tunc ſomno ſolere obrui. Quidam tamen DD. paulo ante citati negant eo caſu neceſſariam eſſe repetitionem, eo quod ſubſtantia operis ſit impleta, abſque circumſtantia devotionis. Multoque magis ac probabilius iidem negant obligationem reſtitutionis, eo quod ad illam tantum teneantur, qui officium omiſerunt, non qui diſtracte dixerunt, vide Bon. *l. c.* Leſs. *n.* 68. Laym. & Dian. *t. de Horis R.* 1. *&* 2. Eſcob. *t.* 5. *Ex.* 6. *c.* 3. *n.* 62.

„ III. Cum recitatione Officii conjungere actiones, quæ notabiliter non impediunt (v. g. induendi, abluendi) veniale ſi fiat ſine cauſa, alias nullum: Eſcob. *c.* 7. Qui vero advertenter occupat ſe aliqua re incompoſſibili cum attentione interna, v. g. ſcriptione, lectione &c. graviter peccat, & præcepto non ſatisfacit; atque ideo tenetur repetere, Nav. Suar. Bon. Trull. *n.* 7. V. infra *l.* 5. *c.* 2. *dub.* 7.

ADDENDA.

QUæſt. 197. *Qua lingua recitandæ ſint Horæ?* Reſpond. Quoad 1238
ſubſtantiam ſatisfit, ſi recitentur hebraica, græca, vel latina, uti tenent omnes, teſte Hurt. *de Reſid. t.* 1. *R.* 7. *ſubreſ.* 7. quia hæ linguæ ſunt doctrinales: Peccari tamen apud nos venialiter putat Caſtr. *t.* 7. *dec.* 2. *p.* 2. *num.* 14. & addit fore mortale, ſi fiat aliquoties, quia eſt contra Eccleſiæ latinæ conſuetudinem; Hurtad. innuit tunc peccari venialiter ſi ob defectum intelligendæ deſit perfecta expreſſio. Quod attinet ad linguas alias, putat Hurt. non peccare eum, qui recitat lingua vulgari, ubi Biblia vulgaria permittuntur, quia adhuc quoad ſubſtantiam eſt eadem oratio, nec invenitur expreſſa prohibitio Eccleſiæ circa hoc, qualis tamen eſt circa Miſſalia, & Miſſas, ne lingua vulgari imprimantur.

Q. 198. *Ex quo Breviario Officium ſit recitandum?* Reſpond. 1239
§. 1. Ex proprio ſuæ diœceſis, aut ſui Ordinis, vel ſi utatur Romano, ex illo, quod recognovit Urb. VIII. Putat tamen Tamb. *in Dec. l.* 2. *cap.* 5. §. 2. *n.* 3. aliquem adhuc poſſe recitare ex antiquo S. Pii V. vel Clementis VIII. quia Urb. expreſſe addit in Bulla, *Nolumus tamen his litteris Breviaria, & alia prædicta, quæ impreſſa ſant hactenus, prohiberi, ſed indemnitati omnium conſulentes, tam typographis, & bibliopolis vendere, quam Eccleſiis, Clericis, aliiſque retinere, atque iis uti Apoſtolica benignitate permittimus, & indulgemus*. Unde non video, cur dubitet Gob. in *Exp. tract.* 6. *num.* 601. *in append.* dicens, quod Urbanus graviter vetet, ne hymni etiam privatim dicantur, niſi correcti, id enim non vetat, ſed tantum vetat, ne impoſterum edantur incorrecte, & ſi edantur poſt 25. Januarii 1631. hoc ipſo prohibet.

§. 2. Nav. Rodriq. & Bonart. *lib.* 2. *cap.* 12. *num.* 2. dicunt 1240
poſſe aliquem, v. g. Monachum, ſcienter dicere Matutinum ex Romano, reliqua ex proprio Breviario, ſed Gob. *n.* 598. merito contradicit, quia ſic fit confuſio contra formam orandi præſcriptam: ſi tamen quis habeat duo beneficia in diverſis diœceſibus, poteſt, ubicumque ſit, uti vel Romano, vel proprio alterutrius Diœceſis, quo volet: imo ſecundum Neuſs. poteſt partim ex uno, partim ex altero ſumere, v. g. Lectiones proprias; & hoc probabile eſſe agnoſcit Gob. *num.* 599. quia per id non fit confuſio.

§. 3. Plures cum Tamb. *num.* 33. dicunt eum peccare morta- 1241
liter, qui obſtrictus, & potens recitare more Romano, vel Diœceſis ſuæ, recitat, etiam unico die, more alienæ diœceſis, quia S. Pius V. dicit expreſſe eum non ſatisfacere, *qui ſuæ Eccleſiæ orandi formam non cuſtodit*. Negant tamen hoc Navar. Regin. aliique cum Dian. *p.* 2. *t.* 12. *Reſol.* 10. quia hæc videtur eſſe parva mutatio, unde ſi quis obſtrictus recitare more ſuę Eccleſiæ recitet privatim uno, vel altero die, imo ſecundum Sa ſi recitet quandocumque volet more Romano, non peccat, quia conformat ſe Eccleſiæ omnium Matri, Tamb. ſupra. De Religioſis tamen plerique id negant cum Tamb. *num.* 38. contra Dianam ſupra, quia hi vi profeſſionis ſuæ tenentur ad ritum ſui Ordinis, abſtrahendo ab omni diœceſi. An vero poſſit Religioſus, verb. gr. Carmelita, aut alius Sacerdos ſæcularis recitare ex Breviario Benedictino, diſſentiunt Dian. *p.* 7. *t.* 11. *Reſol.* 8. & Caram. *in Theol. fund. a num.* 2505. & iterum *a num.* 2513. Item ſi non haberet niſi Breviarium alieni ritus, verb. gr. Carmelita Benedictinum, an teneretur ex hoc orare, fuſe diſcutit Gob. *a num.* 603. & iterum *num.* 624. qui cum aliis negat teneri, ſed probabile eſt teneri, quia videtur adhuc implere ſubſtantiam præcepti.

§. 4. Quamvis Urban. VIII. ſtatuat nemini licere Brevia- 1242
rium &c. impoſterum imprimere, niſi facultate in ſcriptis accepta a locorum Ordinariis, cujus facultatis exemplum etiam initio, vel fine vult adjici, prohibens Breviaria impreſſa ſine prædicta facultate, tamen Breviaria, quæ iſta non habent in ſe impreſſa, non videntur ideo eſſe prohibita; nam pœna prohibitionis tantum imponitur Breviariis, ſine facultate Ordinarii impreſſis, ex hoc autem, quod omittatur teſtimonium, vel impreſſio illius facultatis, aut etiam Bullæ Urbani, non ſequitur eſſe impreſſa ſine facultate, imo ſi præferant titulum, Breviarium &c. Urbani VIII. auctoritate recognitum, & edita ſint in loco Catholico, præſumendum eſt adfuiſſe facultatem, quia imprimens præſumi non poteſt id ſub gravibus pœnis injunctum neglexiſſe, aut certe dicendum eſt Bullam Urbani in eo rigore non fuiſſe receptam, aut jam deſiiſſe eum rigorem, poſtquam Breviaria toties ad normam primæ impreſſionis Romanæ ſunt recuſa.

Q. 199. *Quale Officium ſit recitandum?* Reſp.

§. 1. Generatim loquendo recitari debet proprium, ideſt, ex 1243
Breviario, quo tenetur orare, & de die, qua orat, & eo ritu, qui præſcribitur. Ritus duplex, & ſemiduplex habet utraſque Veſperas: ſimplex incipit a primis Veſperis in Capitulo, & clauditur cum Nona: ſimiliter B. Virginis in Sabbato: ſimplex & de Sabbato habent in Matutino pſalmos feriales: reliqua ſunt feſtiva, ut in ſemiduplicibus; Feria habet totum a Matutino ad Completorium incluſive: Vigilia a Matutino clauditur cum Nona: de B. Virgine in Sabbato fit ſemper extra Adventum, & Quadrageſimam, niſi occurrat Vigilia 4. Tempora, vel Feſtum 9. lectionum, aut niſi fiat de Dominica alioquin omittenda. Si Vigiliam comitetur ſimplex Feſtum, pridie Veſperę totæ ſunt de feria cum ſola commemoratione Feſti, quia cras non erit proſecutio hujus Officii, ſed ſola etiam commemoratio.

1244 §. 2. Omnis Clericus, ſive Regularis, ſive ſæcularis exiſtens etiam pluribus annis alibi tanquam advena, poteſt recitare Officia, quæ recitaret in patria ſua, (1) verb. grat. de Reliquiis, Dedicatione, Patronis, Suar. Quintanad. Gob. *in Exp. tract.* 5. *n.* 635. Si mutet domicilium, poteſt compenſare omiſſa in priore loco, quamvis præterierint in ſecundo, Gob. *n.* 649.

* (1) *Imo id decet ex Decreto Sacræ Rituum Congregationis* * 67. *editionis La-Croix, ex quo idem La-Croix l.* 6. *p.* 2. *num.* * 2069. *hoc notaverat. Verum in exemplo Meratii nihil eſt, un-* * *de id* decere *colligatur*.

1245 §. 3. Officia uni Eccleſię conceſſa non poſſunt per Epiſcopum extendi ad aliam Eccleſiam, ut decrevit Urban. VIII. apud Stoz. *lib.* 1. *part.* 3. *nu.* 390. probabile tamen eſſe putant Tancredi, & Tamb. *in Decal. lib.* 2. *cap.* 5. §. 2. *n.* 35. poſſe Epiſcopum, vel Prælatum Regularem dare licentiam recitandi Officium privatim in alio ritu.

1246 §. 4. Non licet recitare officium de Sancto, niſi ſit in Breviario S. Pii V. vel a Papa, aut S. Congregat. conceſſum, Stoz. ſupra. Vide tamen dicenda *num.* 1260. Omnes vero diœceſani licite celebrant omnia Feſta, quæ celebrat eorum Eccleſia Cathedralis, Gob. *num.* 659. *in app.* 5. *litt.* M. Et ejuſmodi Diœceſana poſſunt Romano tranſlato recitari etiam a Regularibus exemptis utentibus Romano Breviario; hi tamen non obligantur ad Feſta diœceſana, niſi ſunt Patronorum, & univerſalia, Caſtrop. Tamb. *n.* 5. Stoz. *n.* 386. Gob. *a n.* 627.

1247 §. 5. Quando permittitur fieri officium aliquod per ditiones ſubjectas Cæſari, per has intelliguntur etiam Urbes Imperiales, quia de iis dicit Cæſar, *Noſtra & Imperii urbes*: Item omnes Provinciæ, Ditiones, & loca, quæ proprie ſunt feuda Imperii; eſt enim Cæſar illorum omnium dominus directus, Gob. *litt. R. & ſeqq.*

1248 §. 6. De S. Ignatio recitari poteſt in Societate JESU ſub ritu ſemiduplici omni ſeptimana extra Adventum, & Quadrageſimam, die non impedita Feſto duplici, vel ſemiduplici. Docuit quidem Gob. *in append.* 4. non impedire rationem Vigilię, niſi Natalis Chriſti, Epiphaniæ, & Pentecoſtes, ſed Sacra Congr. 20. Martii 1706. decrevit id non eſſe conceſſum in feriis 4. Temporum, nec in Vigiliis ſive cum, ſive abſque jejunio, nec feria 2. Rogationum, nec in ea feria, in qua ſecundum Rubricas eſt reponendum Officium Dominicæ. Addit tamen Gob. eum, qui non advertiſſet primo die libero, poſſe ſequenti, etiam ubi inſtitutum eſt a Superioribus, ut primo die libero fiat: congruum tamen eſt, ut ſi ea ſeptimana ſit futurus, expectetur dies etiam a feſto ſimplici liber, ne hoc omittatur: plerique autem in Sabbato non legunt de S. Ignatio, ſed de B. Virgine, quamvis etiam tum de S. Ignatio videatur poſſe legere, cum non excipiatur, ſed cultus B. Virginis præferendus eſt cultui S. Ignatii. De hac conceſſione circa Officium S. Ignatii vide authenticum ſcriptum lib. 6. part. 2. num. 576. ubi etiam ad longum refertur, quomodo præterea recitari debeant Officia Sanctorum & Beatorum Societatis JESU.

1249 §. 7. In Bulla beatificationis S. Stanislai Koſtkæ habetur, quod in ſingulis Eccleſiis Societatis JESU, Miſſæ de Beato etiam a Sacerdotibus quibuſcumque eo die ad Eccleſias confluentibus celebrari, & Officium recitari valeat. V. Gobat. *t.* 3. *poſt num.* 696. *in app. lit. T. & V.* Judicarunt etiam viri prudentes poſſe Sacerdotem Sæcularem in Templo Societatis legere Miſſam de S. Aloyſio incidente in Dominicam, quia valet regula generalis, quod aliquis poſſit ſe accommodare ritui Romano illius loci, in quo eſt, nec regula diſtinguit de Sancto, aut Beato. Non poterit tamen talis Sacerdos de eo legere Horas.

1250 *Q.* 200. *Quid præterea circa mutationem Officii ſit addendum?* R. Ante omnia notandum eſt decretum S. Congregationis.

Sacra Rituum Congregatio declaravit, & decrevit non potuiſſe poſt Bullam S. Pii V. de Breviario Romano, neque poſſe locorum Ordinarios, tam ſæculares, quam Regulares, addere Kalendariis, etiam propriis, Sanctorum Officia, niſi ea dumtaxat, quæ Breviarii Romani Rubricis, vel Sacræ Rituum Congregationis, ſeu Sedis Apoſtolicæ licentia conceduntur: neque propria auctoritate, quovis prætextu, mutare ritum, qui habetur in Kalendario Romano, ſeu Rubricis Breviarii, in altiorem ritum, neque extendere conceſſa Officia de loco ad locum.

Item vetuit, & prohibuit celebrari per totam civitatem, vel Diœceſim, etiam de cujuſcumque Ordinarii auctoritate Feſtum cum Officio, eo quod in loco adſit Eccleſia Parochialis, vel Regularis, vel Abbatialis, aut aliqua Reliquia; ſed tantum in ipſius Sancti Eccleſia titulari, ſeu ubi aſſervatur corpus, aut inſignis Reliquia, & non alibi.

Inſignes autem Reliquias declaravit eſſe, caput, brachium, crus, aut illam partem corporis, in qua paſſus eſt Martyr, modo ſit integra, & non parva & legitime ab Ordinariis approbata.

De Sanctis Epiſcopis locorum, Martyribus, civibus, & aliis Feſtis, de quibus in Kalendario Romano, ſeu Rubricis Breviarii nihil habetur, uti etiam de Beatis nondum canonizatis, nihil propria auctoritate conſtituatur, ſed omnino conſulatur Sacra Rituum Congregatio.

Decretum quoque nuper editum ſuper electione Sanctorum in Patronos, & impreſſum, omnino ſervetur.

Et hæc omnia decrevit, ſtatuit, & mandavit, innovando pœnas Conſtitutionis S. Pii V. reſpective.

Facta demum relatione horum Decretorum Sanctiſſimo D. N. Papæ Urb. VIII. ea laudavit, & approbavit, atque ab omnibus ubique ſub prædictis pœnis ſervari præcepit, necnon in novis Breviariis de mandato Sanctitatis ſuæ imprimendis, apponi juſſit. Præterea notanda ſunt ſeqq.

§. 1. Certum eſt non ſatisfacere, qui pro Officio diei Palmarum recitat Officium Paſchale, uti conſtat ex hac prop. 34. ab Alexand. VII. damnata, *In die Palmarum recitans Officium Paſchale ſatisfacit præcepto*. In illa autem damnatione nihil directe dicitur de ulla alia mutatione; unde manet dubium, an dies Palmarum ponatur exempli cauſa, itaut comprehendat quemlibet, aut ſaltem ſimilem alium diem, quod videtur probabilis; vel an intelligatur determinate de ipſo die Palmarum, in quo celebratur Paſſio Domini: Circa alia Officia 18. AA. inter quos Gavant. Bonac. Tolet. & alii apud Caſtrop. *tract.* 7. *diſt.* 2. *par.* 2. *nu.* 17. docent eum, qui ſcienter mutat Officium hujus diei in aliud, peccare graviter, & non ſatisfacere, quia opus hac die ab Eccleſia præſcriptum ſunt hi Pſalmi, hæ lectiones, &c. & forma tali die determinata a S. Pio V. eſt præſcripta veluti ſubſtantia rei præceptæ, uti argumentatur Stoz. *lib.* 1. *par.* 3. *num.* 388. *&* 397. E contra docent AA. facile 50. viri ſapientia, & pietate celeberimi, inquit Gob *in Exp. t.* 5. *n.* 869. inter quos magis nominati communiter recenſentur 34. 17. dicit ſe inſpexiſſe Gob. *num.* 861. videlicet S. Anton. Silv. Cajet. Sot. Tabien. &c. Et poſt Bullam S. Pii V. Zerol. Sa, Graff. Azor. Leſſ. Becan. Caram. Dian. Leand. Binsf. qui id doceant, qualecumque ſit Officium, in quod mutetur. Accedunt nunc recenter Du Bois *ad propoſ.* 34. *damnatam*, & Carden. *in* 1. *criſi. diſt.* 33. *num.* 42. qui dicunt hanc ſententiam eſſe probabilem, quamvis Carden. numer. 76. dicat priorem eſſe probabiliorem. Ratio poſterioris ſententiæ eſt, quia videtur impleri ſubſtantia, cum orentur 7. Horæ, uti communiter orantur ab Eccleſia, & negligitur tantum modus, ſeu ritus accidentalis. *Nec refert*, quod fiat ad libitum, & in fraudem, *quia* adhuc non videtur eſſe magna mutatio quoad ſubſtantiam. Non eſſe autem mortale, ſi fiat pro libito, ſed raro, v. g. bis, aut ter, docent Navar. Arag. Mirand. Rodriq. Graff. Onuff. Sanch. *in Conſ. l.* 7. *cap.* 2. *diſt.* 25. Nec diſtinguunt inter longum, & breve Officium, ſolemne, & feriale, quibus aſſentitur Tambur. *in Decal. lib.* 2. *cap.* 5. §. 2. *num.* 21. excipiens ſolum paſchale. Item Eſcob. excipiens ſolum paſchale, & pentecoſtale: atque hanc ſententiam dicit ſe decies in ſcholis docuiſſe Gob. *numer.* 884. Baſſ. tamen, Torres, Regin. dicunt tunc peccari mortaliter, ſi fiat in fraudem ratione notabilis quantitatis minoris, in quo etiam conſentit Moya *t.* 1. *tr.* 2. *diſt.* 2. *quæſt.* 3. Item ſi fiat cum gravi inordinatione, ut ſi quis in Natali Domini recitaret de Paſſione, nam modum illum, ut nempe non ſit nimia difformitas Officii a die, quo recitatur, putat Carden. num. 106. præcipi ab Eccleſia, & conatur evincere ex damnatione propoſ. citatæ, quia fundamentum damnandi videtur fuiſſe difformitas Officii cum tempore, non enim ideo tantum eſſe damnatam, quia Officium paſchale eſt minus, probat Caram. *in Theol. Fundam. num.* 2481. ſicuti qui voviſſet audire Miſſam die Palmarum, ſatisfaceret audiendo Miſſam longe breviorem, v. g. de Dominica: & quamvis illa conformitas cum tempore ſit tantum modus, tamen illum intendit Eccleſia veluti quid ſubſtantiale. His tamen non obſtantibus fatentur Carden. *num.* 106. & Gob. *num.* 868. manere probabile, quod mutatio Officii in aliud minus ſit tantum veniale, excepta mutatione in Paſchale, vel Pentecoſtale, quia hæc non ſunt, uti ex precepto, & conſuetudine Eccleſiæ recitari debent: his enim temporibus quaſi per diſpenſationem indulgetur Officium minus ſolito, Card. num. 89.

§. 2. Omnes communiter, etiam primæ ſententiæ AA. do- 1251
cent cum Stoz. ſupra, ſi quis per errorem inculpatum orarit unum Officium pro alio, non teneri quicquam repetere: putat tamen Abelly, ſi quis loco officii Dominicæ recitaſſet de Feſto, teneri compenſare ex primo Nocturno Dominicæ novem pſalmos, ne tam notabilis pars Officii intermittatur, ſed obligationem illam negat cum aliis Carden. *num.* 73. quia quamvis minus recitarit, tamen recitavit Officium, quale communiter recitatur in Eccleſia, adeoque implevit ſubſtantiam præcepti. Si quis autem Officium ſemiduplex recitaret ſub ritu duplici, multo minus peccaret graviter, Gob. *num.* 607. contra Lezan. & Neuſſ. Ratio eſt, quia non repugnat graviter fini legis, cum Officium non ſit notabiliter difforme, nec ſit inuſitatus modus recitandi in Eccleſia.

Q. 201. *Quænam cenſeantur juſte cauſæ officii ſine peccato mu-* 1252
tandi? Reſp. Enumerantur ſequentes, 1. Si habeas peculiarem devotionem erga aliquem Sanctum, aut ad peculiare feſtum, Onuph. Laym. *lib.* 4. *tr.* 1. *cap.* 5. *numer.* 3. ſed id communiter non ſufficit, quia optima devotio eſt ſe conformare præſcripto Eccleſiæ. 2. Si exiſtas alibi, ubi fit Officium diverſum a tuo, Laym. Bonac. Gob. *in Exp. tr.* 5. *n.* 602. *&* 911. quod etiam dicit num. 605. cum Tamb. & Stoz. *l.* 1. *part.* 3. *num.* 386. qumvis non diu, ſed peregrinando alibi exiſtas, imo ſi deſtinaris cras eſſe alibi, putat Tamb. *in Decal. lib.* 2. *cap.* 5. §. 2. *nu.* 25. te poſſe hodie dicere Veſperas & Matutinum ſecundum illud alterum Officium. Item, ſi in patria tua fuiſſet translatum Officium, & poſtea eſſes alibi, ubi celebratum eſt, ſecundum Tambr. nu. 26. quamvis poſſes, tamen non tenereris illud reaſumere, ſed poſses te accomodare huic loco. Item, ſi heri recitaſti Matutinum de feria, & cras venias ad locum, ubi eſt Feſtum, ſecundum Lugo, & Gob. *num.* 644. poteris pergere de hoc Feſto orare. 3. Si habites cum Religioſis, vel obeas